K. ZAJANČKAUSKAS

NUO PIEMENĖLIO IKI ARKIVYSKUPO

ARKIVYSKUPO JURGIO MATULEVIČIAUS
BIOGRAFIJA

1966
F-1966

MARIJONAI

7198

Imprimi potest — P. Jos. Vaišnora MIC
Kaunas, 1938. VIII. 24

Nihil obstat: — Sac. Iustinus Novickas MIC
Marijampolė, 1938. IX. 12.

Imprimatur: — † M. Reinys, Eppus Coad.
Vilkaviškis, die 14 mens. Septembris 1938 an. Nr. 1930

Išleido
Marijonai, leidinio nr. 202.
Spausdino:
Marijonų spaustuvė Marijampolėje 1939 m.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO
BIBLIOTEKA
Inv. Nr. A339044(4)

Įžangos žodis

Apie arkivyskupą Jurgį Matulevičių viena knyga pasirodė 1933 m. Tai įvairių atsiminimų ir straipsnių rinkinys. Plačiai visuomenei ji buvo ir perbrangi ir nedavė pilno ir nuoseklaus gyvenimo vaizdo. Ji tesuprantama tik labiau išsilavinusiems. Tad senai buvo reikalas duoti mūsų visuomenei kad ir trumpą, bet paprastą ir ištisą biografiją.

Tačiau pirmieji ledai laužti visuomet yra sunkiau, ypač tiems, kurie su aprašomuoju asmenimi nėra artimai gyvenę. Tenka atsargiai lipdyti metai prie metų, kol susidaro ištisas gyvenimas.

Šioje biografijoje nėra jokių arkiv. Jurgio Matulevičiaus gyvenimo nuotykių, nėra nepaprastų dalykų, nėra platesnio jo būdo apibudinimo, bet paprasta gyvenimo eiga. Aišku, apie arkiv. Jurgį Matulevičių galima parašyti kelioliką kartų didesnį veikalą, bet tai dar atrodo peranksti.

Ir šitas rašinys nėra tobulas. Bet už tat autorius bus labai dėkingas, kad visi, kuriems teko

1966
Biblioteka

arkiv. Jurgį Matulevičių pažinti, su juo gyventi bei reikalų turėti, klaidas nurodys, trūkumus papildys, suteiks naujų žinių, siųsdami **autoriui, Marijampolė, „Šaltinio" Redakcija,** arba iškeldami spaudoje.

Bendromis jėgomis naujame leidime bus galima daug kas patobulinti.

Autorius

1938 m. rugpiūčio 15 d.

Šešupės pakrantėse

Suvalkijos sostinė Marijampolė savo gražiomis apylinkėmis pasigirti negali. Tik Šešupė savo krantais šiek tiek paįvairina jos lygiuosius laukus. Ant jos krantų tūno išsitiesęs Marijampolės miestas, o kiek toliau išsidriekę ir kai kurie kaimai.

Nuo Marijampolės tiesiog į šiaurę už keturų kilometrų yra Lūginės (Orinų) kaimas. Jis nedidelis. Iš vienos pusės Šešupė, iš kitos Šunskų giria.

Vieta tikrai graži ir jauki. Derlingi laukai labai duosnūs savo derliumi. Tad ir ūkininkai nenuskurę. Pats paskutinis prie miško ūkis seniau priklausė Andriui ir Uršulei Matulaičiams. Tai pasiturį ir visų gerbiami ūkininkai, gausios šeimos — penkių sūnų ir trijų dukterų — tėvai. Nuoširdi šeimyninė meilė, gili tikėjimo ir karšta maldos dvasia visiems labai gerai buvo pastebima.

1871 metai balandžio 1 diena. Anam ūkyje džiaugsmo šventė: gimė aštuntas šeimos narys,

kuris per krikštą gaus Jurgio vardą ir kaipo jauniausias bus visos šeimos ypatingai mylimas.

Jau ir krikšto diena. Kūmai kūdikį veža Marijampolės parapijos ir vienuolyno bažnyčion. Baltasis marijonas kun. Jurgis Čėsna kūdikiui suteikia Krikšto Sakramentą. Rusų marinamos vienuolijos narys krikštija tai pačiai atgimsiančiai vienuolijai kertinį akmenį — atnaujintoją. Tik, be abejo, to kun. Jurgis Čėsna neatjaučia. Dievo planai paslėpti.

Jurgis auga, kaip ir visi kiti ūkininkų vaikai. Savo nekaltais šypsniais ir krykštavimais džiugina tėvą, motiną, vyresnius brolius ir sesutes. Jis laimingas, visų meiliai glamonėjamas.

Tik kaip neilgai! Prieš jaunučio Jurgio akis stoja juoda ir šiurpi šmėkla: 1874 m. lapkričio 1 d. miršta jo tėvelis. Jurgutis dar tik pusketvirtų metų berniukas. Verkia našlaitis, apsikabinęs savo motutės kaklą. Veltui. Tėvelis nebegrįš. Tad vienintėlė paguoda lieka motina. Bet ir toji labai silpnos sveikatos: daugiau turi gulėti lovoje, negu rūpintis savo šeimos reikalais.

Jurgutis, kur buvęs nebuvęs, jau ir prie savo mamytės lovos. O geroji motina glamonėja jį, mokina daryti kryžiaus ženklą, rodo, kaip maldai sudėti rankutes, aiškina, kaip tarti Tėve mūsų žodžius...

Tačiau argi kiekvieną valandą taip? Juk ūkio darbai, kaip jūros bangos, plaukia vieni po kitų. Kas tik gyvas tuoj patenka jų sūkurin.

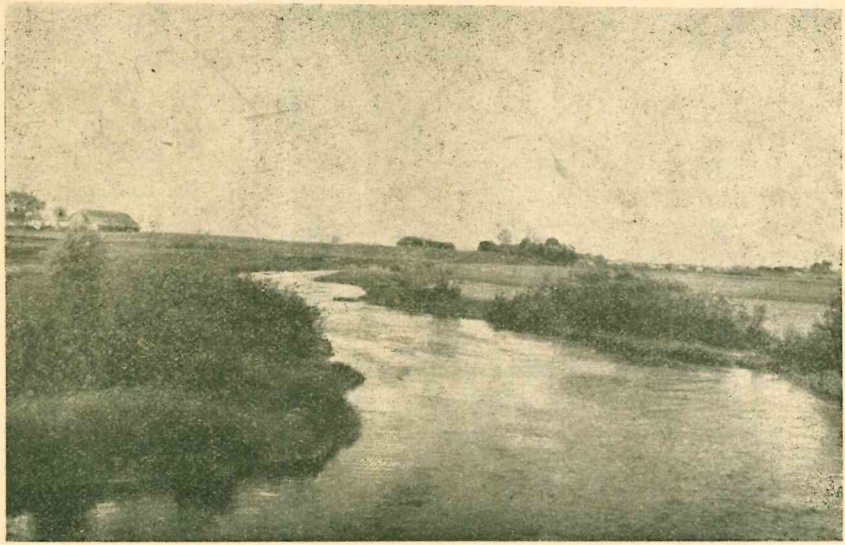

Kur bėga Šešupė...

Jis pagriebia ir mažąjį Jurgelį. Daryk, ką pajėgi! Ir štai, jis jau varosi į laukus pulką žąsų. O tos žąsys taip neklauso. Vyresnieji broliai juokiasi. Tada Jurgutis viską palikęs vėl bėga pas mamytę, ieškodamas užuojautos.

Nemažiau už motiną jo vargus atjaučia 12 -ką metų už Jurgutį vyresnė sesutė Emilija. Tai antroji jo globėja. Pati būdama nepaprastai jautrios širdies, visur jaunąjį broliuką užjaučia, guodžia, ką tik geresnio turėdama atiduoda, kad tik jos broliukas visuomet jaustųsi laimingas, kad tik niekas jo neskriaustų.

Tiesa, neskriaudžia Jurgio ir kiti šeimos nariai, bet vis jo širdis labiau linksta prie gerosios sesutės Emilijos, negu prie kitų.

Našlaitis

Labai greitai gražiosios kūdikystės dienos Jurgiui apsiniaukia. Motinėlė ne tik nesveiksta, bet nuolat silpnėja ir silpnėja. Pagaliau ji 1881 m. gegužės 15 dieną miršta. Jurgelis, eidamas 10 metus, lieka tikras našlaitis. Ir ta geroji sesutė Emilija jau buvo ištekėjusi ir išsikėlusi kitur gyventi. Tad niekas dabar nebeatjaus jo vargų, niekas juo taip nuoširdžiai nebesirūpins. Jis lieka vyriausio brolio Jono globoje, kuris buvo paėmęs valdyti visą ūkį. Nuo čia prasideda pačios skaudžiausios Jurgio vaikystės dienos. Štai ką

Buvęs Matulaičių ūkis, kur užaugo Jurgis Matulevičius.

apie jį rašo jo jaunų mokslo dienų draugas ir kaimynas:

„Kai Jurgutis pradėjo eiti į mokslą, jau jis nebeturėjo nei tėvo nei motinos, buvo vyresniojo brolio Jono globoje. Reikia pasakyti teisybę: brolis Jurgutį blogai globojo, net tinkamai neaprengdavo. Kai, užėjus šaltam orui, mes, kiti vaikai, būdavome šiltai aprengti, Jurgutis į mokyklą eidavo su plonyčiais marškoniais trinytukais. Rudenį ne sykį jis užėjo pas mane vestis į mokyklą visas pamėlynavęs nuo šalčio. Nesykį mano mamytė šildė prieš ugnį pastyrusį Jurgutį, pūrydama ant brolio Jono už vaikučio apleidimą. To šildymo vaizdas dar ir dabar aiškiai stovi mano akyse: kaitriai liepsnoja sausomis malkomis pakrautas pečius, kur išsikūrenus džiaus sūmaliniui malti rugius; prieš liepsną susirūpinus mano mamytė trina Jurgučio atšąlusias rankutes, kraipo jį visais šonais, kad atšildytų... O tas vaikutis toks mažas, jis taip kantriai, be jokio jausmo veide, duodasi šildomas, tie jo trinytukai pirktinio marškonio, toki perdėvėti, nublukę, susibliauzgę, jam truputį perdideli, matyt, pasiūdinta išaugimui. Tas vaizdelis kelis kartus pasikartojęs, taip aiškiai įstrigęs mano atmintyje, kad, jei būčiau tapytojas, galėčiau jį dabar nutapyti su visomis smulkmenomis. Ką mano dievobaiminga mamytė būtų tada maniusi, kad ji būtų žinojusi, kad ji šildo būsimąjį Arkivyskupą?".

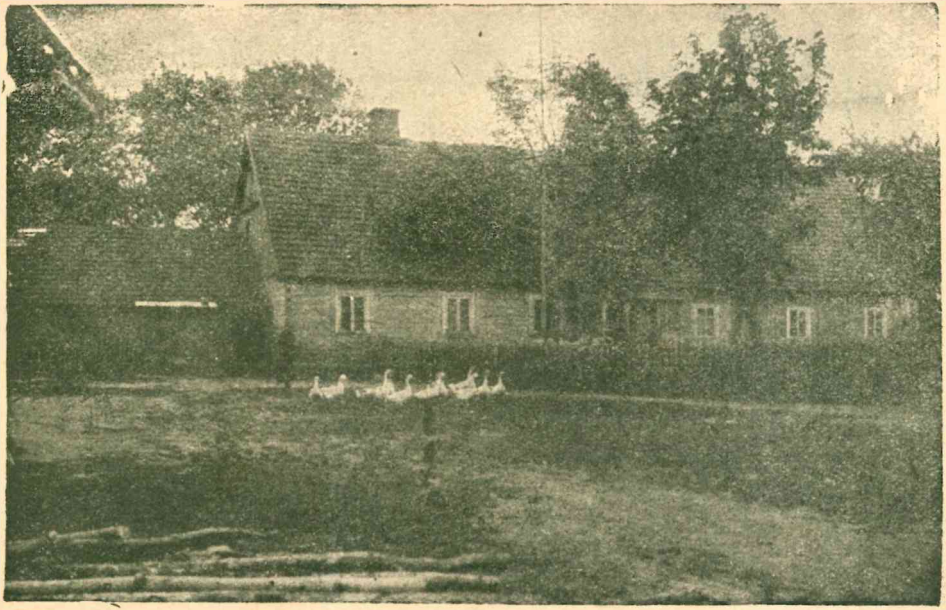

Kiemas ir namas, kur bėgiojo piemenėlis Jurgis, vėliau tapęs arkivyskupu.

Tikrai. Jurgelis dabar neturėjo kam pasiskųsti. Jis tylėjo ir kentėjo. Laimė, kad jo brolio žmona buvo jautrios širdies moteriškė. Ji dar jo našlaičio likimą atjausdavo. Tie visi vargai stiprina jauno Jurgio valią.

Taip toli vaikštinėdamas į mokyklą ir biauriais keliais, blogu oru ir menkai aprengtas, jis susilpnina savo sveikatą. Pradeda jam skaudėti kojį. Tačiau, kas čia žiūrės į mažus vaiko negalavimus. Nelabai skundžiasi nė jis pats. O tai būta jau rimtos ligos pradžia, kuri paskiau vargina jį per visą gyvenimą.

Pavasarį ar vasarą nėra kada ilsėtis ar gydytis: reikia gyvulius ganyti, ūkyje padėti. Brolis be darbo nelaiko.

Pirmieji mokslo žingsniai

Jurgio vyresnis brolis Andrius tuo laiku jau buvo Maskvos universiteto studentas. Vasarą atostogų jis parvažiuodavo tėviškėn. Jurgutis mylėjo Andrių, o Andrius Jurgutį. Visur laisvomis valandomis abu vaikštinėja, kalbasi įvairiais klausimais, o jų Jurgutis išgalvoja nemažai.

Andrius pastebi nemenkus Jurgio gabumus ir ima galvoti jį leisti aukštesnį mokslą. Kai tėviškės šeimininkas Jonas sutinka ir pasižada Jurgį leisti iš jo dalios, tai brolis Andrius tuoj ir ruošia Jurgį į pirmąją klasę.

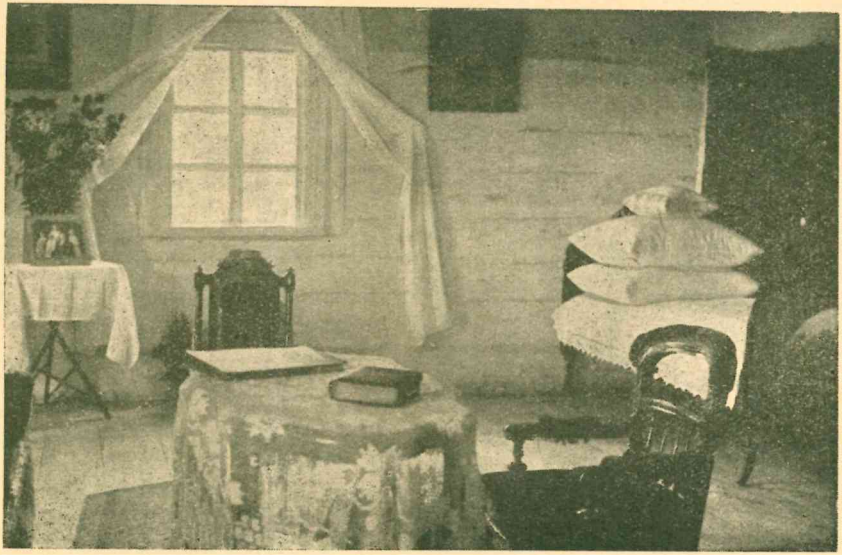

Šiame kambaryje gimė ark. Jurgis Matulevičius.

Koks Jurgiui džiaugsmas. Mokslas! Šviesi ateitis! Ir 1881 metų rudenį Jurgis jau pirmosios Marijampolės gimnazijos klasės mokinys.

Bet vėl visa eilė naujų vargų. Nėra už ką nuomoti Marijampolėje butą. Jurgis vėl turi kasdien su skaudama koja vaikštinėti keletą kilometrų. Kai blogesnis oras, šiek tiek pavėžina. Reikalingiausių vadovėlių taip pat nėra už ką pirkti. Bėgiok pas draugus, kol gausi atliekamą vadovėlį pamokoms išmokti. Ir nekartą Jurgis skaudžiai apsiverkia. Tačiau kantrybės nenustoja. Jo anksti užgrūdinta valia visus nemalonumus ir sunkumus nugali.

Dirbdamas sunkiose sąlygose, ypač labai daug laiko skirdamas knygoms skaityti, kurias ryte rijo, nors ir buvo už savo draugus gabesnis, tačiau jų gimnazijoje gabumais nepralenkia. Jis dar susiranda laiko kasdien užbėgti į bažnyčią pasimelsti ir apeiti Kryžiaus Kelius. Vargo spaudžiamas jis išmoksta suraminimo ir paguodos ieškoti Dievuje.

Štai dar skaudesnė nelaimė. Būnant antroje klasėje, taip pradeda skaudėti koją, kad Jurgis turi apleisti nemažai pamokų. Vasaros metu kojos skausmai pasireiškia dar smarkiau. Namiškiai dėmesio labai nekreipia. Jurgis guli šaltame ir drėgname priesvirnyje, dirba su kitais ūkio darbus, o kai kada net turi gulėti sode ir saugoti nuo vagių vaisius. Taip vargsta ištisus dvejus

metus. Vaisiai nemalonūs: Jurgis lieka ketvirtoje klasėje antriems metams.

Su vargu baigia penkias klases. Brolis Jonas atsisako duoti tolimesniam mokslui lėšų, nes Jurgis esąs nesveikas ir nieko gero iš jo neišeisią. Ir iš tikrųjų, Jurgiui esant penktoje klasėje, kojos skausmai vėl atsinaujina ir pasirodo žaizdos. Kreipiasi į gydytoją. Jurgis jau turi vaikštinėti su kriukiais. Žaizdos pamažu užgyja, bet skaudėjimai nesumažėja.

Tuo tarpu be darbo niekas nelaiko. Ir su skaudama koja, pasiramsčiuodamas, turi eiti į mišką medžių kirsti, laukų arti, akėti. Sunkiausia jam, kai sunkiais ąžuoliniais kibirais žiemą iš toli turėdavo nešioti vandenį arkliams girdyti. O prie to sunkaus darbo vienas kitas namiškių numeta dar Jurgiui pašaipos žodelį, vadindami ponaičiu, šlubiu, tinginiu ir panašiai.

Tačiau Jurgis nė kiek nesiskundžia. Net seserys ir broliai jo kantrumu stebisi.

Tie visi darbai persunkūs ir jo amžiui ir jo sveikatai. Liga dar labiau sustiprėja ir Jurgis gauna sunkią kaulų džiovą, kuri jį skaudžiai vargina ligi pat mirties. Tiesa, sveikatos netenka, bet už tat dar jaunas pripranta kentėti ir kentėdamas neieškoti paguodos.

Prie kūno kančių, dar prisideda ir sielos kančios. Jurgis jaučia savo skurdžią būklę. Jaučia, kad jis neturi nė žmoniškesnių drabužių. Ir kai pasirodydavo vienas kitas svečias, ar net reikė-

1966
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO BIBLIOTEKA
Inv. Nr.

davo nuvykti į Marijampolę, Jurgis neišdrįsdavo. Jis pasislėpdavo. Tik ne liūdėti, o su knyga rankoje ką nors paskaityti ir taip užmiršti savo skaudžią dalią.

Su ilgu drabužiu

Be vargo nėra ir džiaugsmo. Ir Jurgiui visiškai netikėtai sušvinta nauja gyvenimo viltis.

Kai Jurgis buvo baigęs penkias klases, į tėviškę atvažiuoja Jurgio pusbrolis Jonas Matulevičius, Kelcių (Lenkijoje) gimnazijos mokytojas. Ir jis pasižada Jurgį savo lėšomis leisti į Kelcių kunigų seminariją. Jurgis su didžiausiu noru sutinka ir tą pačią vasarą išvažiuoja, palikdamas visus tėviškės vargus. Jo negąsdina nė silpna sveikata, nes tikisi viską nugalėti.

Kelciuose klierikas Jurgis, savo giminaičio spiriamas, — kaip tuo laiku buvo įprasta, — ima vadintis ne lietuviška pavarde Matulaičiu, bet jau Matulevičiumi, lyg atrodytų, kad jis esąs kilęs iš bajoriškos giminės.

Jurgis nekartą skundėsi, kad jam tai sunku buvę padaryti, bet kitos išeities nebuvę.

— Ką aš turėjau daryti, — sako Jurgis vėliau: — nesutiksiu, teks visą amžių bernauti.

Jaunas klierikas, patekęs į geresnes gyvenimo sąlygas, pasirodo nepaprastai gabus ir talentingas mokinys. Kelcių seminarijoj jis buvo

vienintėlis klierikas lietuvis. Visi kiti — ir mokytojai ir klierikai — buvo lenkai. Tad Jurgiui nuo kai kurių mokytojų tenka išgirsti priekaištų ir pajusti neteisingą spaudimą moksle. Jurgis tą pasiryžta nugalėti savo uolumu. Jis taip puikiai pradeda mokytis ir daryti tokią pažangą, kad sugriebia ir jį spaudžiusį mokytoją, bedarantį lotynų kalbos klaidas.

Šis įvykis draugų tuoj buvo pastebėtas. Kai dar prie Jurgio gabumų prisideda tvarkingumas, meilumas, tai jis patraukia visų širdis. Draugai lenkai jau nebedrįsta jam daryti jokių priekaištų dėl lietuviškos kilmės.

Atostogų metu Jurgis kartais dar parvyksta tėviškėn aplankyti savųjų. Sugrįžti pinigų kai kada dar surankioja ir brolis Jonas. „Pasakojama -- kartą Jurgis paprašęs savo brolį pinigų pats. Jonas pažadėjo. Kai reiks važiuoti duosiąs. Išvažiavimo dieną Jurgis prašo antrą kartą. Ir štai Jonas atneša 30 rublių (rusų pinigais) vienais variokais, kuriuos buvo surinkęs už sodo vaisius. Imant tuos pinigus, Jurgio akyse pasirodžiusios ašaros. Jam buvę gaila, atimti iš brolio paskutines sątaupas".

Iš to matyti, kad dabar jau brolis Jonas tikėjosi šį tą iš Jurgio išeisiant. Tad duoda, kiek pajėgia.

Naujoj vietoj

Klierikui Jurgiui Kelcių seminarijos netenka baigti. Rusai 1893 metais, susekę seminarijoj varomą slaptą tautišką darbą, klierikus išvaiko namo arba perkelia į kitas seminarijas, pačią Kelcių seminariją uždaro. Jurgis Matulevičius su kitais gabesniais klierikais pasiunčiamas Varšuvos seminarijon.

Vėl jaunam klierikui nauja aplinkuma ir nauja pažintis. Ir čia lietuvis klierikas Jurgis išsiskiria iš kitų: jo gabumai, širdies kilnumas, dvasios jėga, draugų liudijimai iš Kelcių seminarijos iškelia jį aukščiau už kitus. Vienas tuolaikinis seminaristas rašo: „Tylus, nepaprastai darbštus, draugiškas, degąs Dievo meilės ugnimi, patraukė jis mūsų širdis. Mes žinojome, jog jis lietuvis. Mes gerbėme jo jausmus, — jis gerbė mūsų. Stebėjausi kaskart didėjančia Jurgio dvasine pažanga seminarijoje."

Tą pat pastebi ir Varšuvos seminarijos vadovybė. 1895 metais ji kreipiasi į Kelcių vyskupą, kad Jurgį Matulevičių vertėtų vyskupijos lėšomis leisti į Petrapilio Akademiją.

Taip ir padaryta. Jurgis dar klierikas turi važiuoti siekti pačios mokslo viršūnės.

Prieš išvažiuodamas Petrapilin, sugrįžta tėviškėn pasilsėti ir atsisveikinti. Šį kartą jo brolis Jonas nepagaili Jurgiui suruošti puikias išleistuves, kuriose dalyvauja daug kaimynų ir sve-

čių iš Marijampolės. Pasakyta keletas kalbų ir palinkėta laimingai baigti mokslus. Jurgis savo broliui nuoširdžiai padėkoja. Dabar jo vargai ir Jono vargai pasibaigsią.

Garbė Jurgio Matulevičiaus neaplenkia nė Akademijoje. Jis vėl, lyg žvaigždė, iškyla iš 26 mokslo draugų gabumais ir nuoširdumu. Jį ima gerbti ir mylėti ne tik draugai, bet ir Akademijos profesoriai. Tačiau pats Jurgis, atrodo, to visiškai neatjaučia. Jis pasilieka paprastas, nuolankus, su visais lygiai malonus, visiems pasiaukojęs.

Negabesnieji draugai nuolat jį vargina, prašydami išaiškinti painesnius klausimus. Jurgis kantriai, su niekuomet negęstančia veido šypsena, visiems padeda. Jo brangus laikas gaišinamas, bet jam kantrybės pakanka. Jei su negabesniu draugu mokindavosi kartu, tai, pats išmokęs, kantriai palaukdavo, iki jį pasivys atsilikęs draugas.

Bet kas svarbiausia, Jurgis Matulevičius didžiausiu stropumu nuolat rūpinasi tobulinti savo dvasinį gyvenimą. Jis stengiasi visuomet būti gyva Kristaus vynmedžio šakelė, nešanti daug vaisiaus sau ir kitiems. Jis moka suderinti tvirtą veikimą savyje su veikimu kitiems. Dirba tyliai, bet kartu ir viešai. Kai vyresnių kursų draugas kun. J. Skruodys ima burti geresnius draugus į dvasinio lavinimosi ratelį, Jurgis stoja vienas iš pirmesnių ir parodo didį veiklumą.

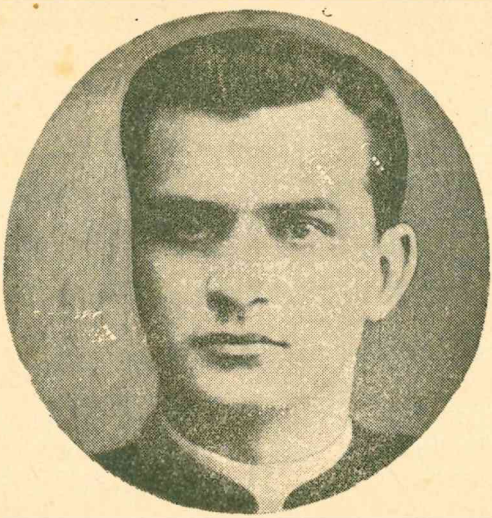

Jurgis Matulevičius dijakonas Petrapilio Dv. Akademijoje 1898 m.

Todėl Jurgis Matulevičius, pilnai ištobulinęs savo dvasią, pasipuošęs kunigiškomis dorybėmis, jau drąsiai gali žengti prie Viešpaties altoriaus. Jis jau malonus Dievui ir žmonėms. Kai būdamas dijakonu dar pasirodo Marijampolėje, visus sužavi savo paprastumu, bet kartu ir gilia dvasine pažanga, palikdamas kuo gražiausių įspūdžių visiems su juo susitikusiems.

Prie Viešpaties altoriaus

Našlaitis Jurgis Matulevičius, Dievo rankos vedamas ir globojamas, 1898 metų gruodžio 19 dieną Petrapilyje įšventinamas kunigu. Jo primicijos kuklios ir paprastos.

Įsišventinęs dar pasilieka Akademijoje baigti mokyklą. Akademiją baigia turėdamas 28 metus.

Kelcių vyskupas kunigą Jurgį paskiria į mažutę parapiją vikaru. Sąlygos pasitaiko blogos: visiškai menkas valgis, nepakenčiamas butas. Kambaryje švilpauja vėjai, per kiaurą stogą ir lubas ant galvos lyja lietus. Žemas, drėgnas ir šaltas kambarys vėl smarkiai pakenkia kun. Jurgio sveikatai, kuri visą laiką ir taip buvo silpna. Ima skaudėti rankų ir kojų kaulai. Tai atsinaujinusi kaulų džiova. Kun. Jurgis mano, kad tai paprastas reumatizmas. Kenčia kantriai, bet iškęsti nebegalima. Tad pasiskolinęs pinigų važiuoja Vokietijon į Kreuznachą gydytis. Deja, gydytojai ligos neatspėja ir kun. Jurgiui nepasidaro nė kiek geriau. Kur dingti?

Jaunasis kunigas, nepaisydamas ligos, gavęs iš savo vyskupo leidimą, važiuoja tiesiog Šveicarijos Friburgan pagilinti savo mokslo žinias. Bet iš ko pragyventi? Tenka pačiam sunkiai užsidirbti. Todėl, greitai pramokęs prancūzų kalbos, apsiima būti vikaru prancūziškoje vienoje Friburgo parapijoje prie šv. Jono bažny-

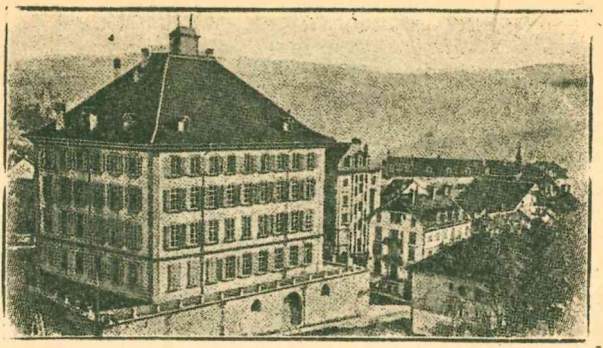

Šveicarijos Friburgo universiteto rūmai

čios. Kun. Jurgis paskirtu laiku turi laikyti pamaldas, prancūziškai sakyti pamokslus, vaikštinėti pas ligonius, krikštyti vaikus ir, be to, klebonui už valgį ir butą dar primokėti kas mėnesį po 50 frankų.

Tai labai sunkios sąlygos. O ir pats gyvenimas nekoks: kambarys mažiukas su vienu langu, ir dar vienos sienos apačia mirksta Sarinos upelio vandenyje. Tad ir čia sveikatai sustiprėti neįmanoma.

Iš to numanu, kad kun. Jurgis Matulevičius buvo tikrai neturtingas, tačiau karštai ir ištvermingai siekiąs aukštojo mokslo. Vienas lietuvis kunigas tuo laiku jį Friburge susitikęs pasakoja: „Man jis pasirodė ramus, nedaug šnekąs, gilių išmintingų didelių akių ir drauge labai meilus, prie kurio iš karto prisiriši ir su kuriuo iš

pirmos dienos susidraugauji... Aš stebėjausi, kad lietuvis svetimame krašte, prancūzų parapijoje, gali užimti kunigo vietą. Jau tas vienas dalykas liūdija apie kunigo Jurgio gabumus, apie jo mokėjimą svetimų kalbų. Jau tada aiškėja, kad tas žmogus netilps vienoje tautoje, vienoje valstybėje".

Gyvenant taip šaltame ir drėgname bute, skausmai rankoje ir kojoje vėl pasidaro nepakenčiami. Jis vėl kreipiasi į gydytoją. Tas ištyręs kraują, randa kaulų džiovą, ko ligi šiol nebuvo pastebėję kiti gydytojai. Reikia skaudžios operacijos, kuri kun. Jurgį keletą savaičių išlaiko lovoje. Gydytojas buvęs gailestingos širdies žmogus ir iš neturtingo kun. Jurgio paėmęs visiškai mažą atlyginimą.

Nors mokslas susitrukdo, vis dėlto kun. Jurgis Matulevičius, daug dirbdamas ir nepaisydamas ligos, savo studijas baigia labai sekmingai, didžiausiam visų profesorių nustebimui, įsigydamas teologijos daktaro laipsnį aukščiausiu pažymiu. Friburgo universiteto profesoriai praneša Romai, kad neišleistų iš akių nepaprastai gabaus ir kilnaus jauno kunigo Jurgio Matulevičiaus.

Mirties šmėkla

Iš Friburgo kun. Jurgis sugrįžo į savo Kelcių vyskupiją. Vyskupas jį paskiria į mažą užkampio bažnytkaimį vikaru. Tik jau neilgam.

1902 metais kviečiamas į Kelcių seminariją profesoriauti. Klierikai savo naujuoju profesoriumi tuoj tampa sužavėti. Jis jiems ne tik aiškiai dėsto lotynų kalbą, aiškina bažnytinę teisę, bet ir patraukia prie savęs dvasios kilnumu. Deja, neilgai klierikams tenka juo gėrėtis. Liga kun. profesoriui neduoda ramybės. Visu smarkumu atsinaujinę skausmai verčia kun. Jurgį važiuoti gydytis Varšuvon.

Ilgokai pasigydęs, grįžta atgal seminarijon prie senųjų pareigų. Klierikai dabar jį pamato šlubuojantį, o vieną ranką apraišiotą ir apsuptą metaline skarda. Ranka taip ligota, kad ir šv. mišias laikydamas pakylėjimą tegali daryti tik viena ranka. Tačiau nė vienos dienos nepraleidžia šv. mišių nelaikęs.

Po dviejų ar trijų metų vis didėjanti liga ir reikalas turėti geresnių gydytojų priežiūrą, priverčia kun. Jurgį visiškai persikelti gyventi Varšuvon. Bet nėra lėšų. Tad ir Varšuvoj tenka pasirinkti menką Vaikelio Jėzaus ligoninę, esančią priemiestyje. Joje gydydavosi darbininkai ir vargšai. Ligoninę aptarnaudavo šv. Vincento a Paulo seserys, vadinamos Šaritėmis. Gydymas čia buvo menkas, o liga sunki. Skausmai vis stiprėja. Seserys darė ką galėjo, bet pačios būdamos šioje ligoninėje vien tik tarnautojos, o ne savininkės, mažai ką galėjo padaryti. Mokytoja O. Zaštautaitė, gerai žinojusi apie kun. Jurgio ligą ir kentėjimus, taip rašo: „Geras, sąžiningas

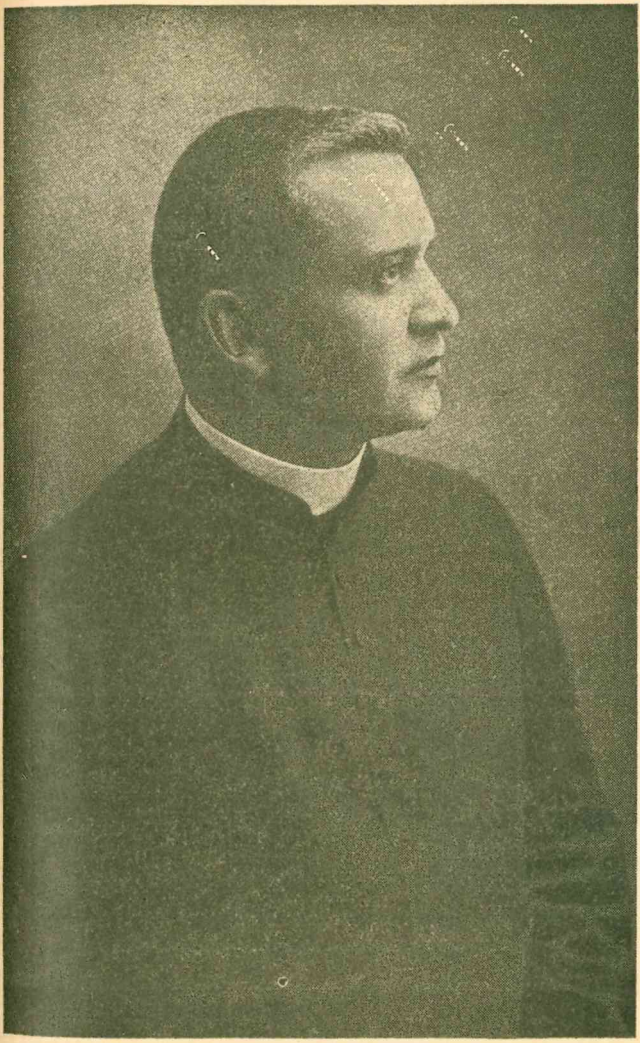

Jurgis Matulevičius — kunigas.

prof. Savickas, kuris taip pat dirbo toje ligoninėje, matė, kad jei toliau tokiose sąlygose liks jaunas, tuberkulais sergąs kunigas, tai jo mirtis neišvengiama. Dievo Apvaizdos surėdymu, toje pat ligoninėje, moterų dalyje, buvo paguldyta viena Cecilijos Ziberg Pliateraitės gimnazijos mokinė, kurią jos mokytojos apsupo tikrai motiniška globa. Greitai jos patyrė, kad bendroje vyrų palatoje, guli jau beveik marinamas, idealistas, nepaprastų gabumų kunigas prof. Jurgis Matulevičius. Ši žinia sukrėtė grafaitę Ziberg Pliateraitę. Tuoj ji susižinojo su dr. Savicku ir ligonį perkėlė į gimnazijos rūmus, į didelį, šviesų, sodnan išeinantį, su gimnazijos koplyčia sujungtą kambarį. Ir čia Matulevičiui buvo teikiama kuo rūpestingiausia globa ir slaugymas. Nesigailėta brangiausių vaistų, rinktiniausio maisto, buvo daroma viskas, ką tik krikščioniška meilė galėjo padiktuoti, kad tik šį, taip gausiai Dievo apdovanotą asmenį išplėštų iš mirties nasrų. Prof. Savickas pats leisdavo vaistus po odą, pats pašalindavo pūlius iš tuberkulo ėdamos kojos kaulo. Šis šprico įleidimas iki kaulo ir pūlių traukimas buvo labai skaudus, tačiau ligonis niekuomet nesudejuodavo, tik kartais su antklode uždengdavo sau veidą, kad tuo būdu nuslėptų skausmą. Vis dėlto vieną špricą pataikė į taip skaudžią vietą, kad kunigas Jurgis, nežiūrint savo išbandytos kantrybės, apalpo.

Prikaltas prie skausmų lovos, kun. prof. Matulevičius laiką sunaudodavo maldai ir skaitymui. Visa jo liga, sakoma, buvusi viena ilga, nuolatinė malda. Bet ir skaitė daug ir paprastai su pieštuku rankoje.

Dar kojai nepasveikus tuberkuliozas pasireiškė dešinėje rankoje, kurią skubiai reikėjo operuoti, išimant sugedusį kaulą. Skausmai dar labiau padidėjo, pieštukas iškrito iš bejėgės rankos... Vėl ilgos kančios savaitės. Tačiau vis tik buvo matyti, kad sveikata grįžta. Ligonis pradėjo geriau atrodyti. Reikia pasakyti, kad ne tiek pati sunki liga vargino kun. prof. Matulevičių, kiek negalėjimas darbo dirbti, šv. mišių laikyti...

Nestebėtina, kad vos tiek sveikatai pagerėjus, kad jau galėjo atsikelti iš lovos, išsiprašė sau iš dr. Savicko leidimą duoti pamokas gimnazijos mokinėms. Tad, dviejų žmonių palaikomas, eidavo į artimiausią klasę. O tų jojo pamokų klausyti prisirinkdavo pilnutėlė salė ne tik mokinių, bet ir mokytojų.

Gimnazijos kapelionas, matydamas šią įtaką, pasirūpino jam perleisti savo pareigas. Gimnazijos vadovybė su tuo mielu noru sutiko, nes kun. Matulevičiaus sveikata tiek pagerėjo, kad vargais negalais, dar nenuimdamas ortopedinio aparato nei nuo rankos nei nuo kojos, galėjo šv. mišias laikyti".

Tokiu būdu grafaitė išgelbsti kun. Jurgį nuo mirties, o jis paaukoja pirmuosius grįžtančios sveikatos žingsnius auklėjimo darbui.

Darbininkų tėvas

Kun. Jurgis Matulevičius, kaip matome, yra darbininkas nuo pat mažų dienų. Jau tėviškėje išmoksta dirbti ūkio darbus ir gerai prisižiūri, kaip kiti dirba. Jis pats patiria ir skriaudų ir neteisybių. Visi jo pirmutiniai ir tolimesnieji mokslo žingsniai pinasi išvien su sunkenybėmis ir vargais. Patekęs į Varšuvos varguomenės ligoninę, kun. Jurgis su skurdo žmonėmis dar labiau susiartina. Jis su jais pasikalba, pamato opiausias jų gyvenimo žaizdas, atjaučia jų būtiniausius reikalus. Ir kun. Jurgio širdyje kyla nenumaldomas noras tiems skaudžiai vargstantiems tuojau tiesti pagalbos ranką, nors pats neturi nei pinigų nei jėgų.

Tad vos šiek tiek sustiprėjęs, visu širdies uolumu ima veikti darbininkų, pačių didžiausių vargšų tarpe. Savo išmintingumu ir nuoširdumu pralenkia visus kitus ligi tol dirbusius darbininkų vadus. Jį visi pamilsta.

Kyla įtarimų: kun. Jurgis Matulevičius apšaukiamas socialistu, komunistu, darbdavių priešu. Skundžiamas Apašt. Sostui. Tačiau kun. Jurgis už tai nepyksta, nenusimena, darbo ne-

meta, tik „su šypsena lūpose, kaip sako jo bendradarbis, išaiškina klaidingą nusistatymą“ savo priešų.

Jis eina dar toliau: ruošia darbininkams socialiniu klausimu viešas paskaitas ir kursus. Ir labai greitu laiku Varšuvoje nebebuvo darbininko, kuris nebūtų girdėjęs apie kun. Jurgį Matulevičių. Jo bendralaikiai sako, kad kun. Jurgiui buvę pasisekę suburti iki 50.000 darbininkų, o jam pasitraukus belikę apie 5000. Tas parodo, kad kun. Jurgis tikrai mokėjo rūpintis darbininkų reikalais ir darbininkai juo pilnai pasitikėjo.

Kun. Jurgis Matulevičius tuo pačiu laiku neužmiršo nė inteligentų. Jis suburia katalikus studentus ir su jais praleidžia ištisus vakarus, aiškindamas jiems įvairiausius klausimus. Iš to laiko kilo lenkų inteligentų ir studentų tarpe sąjūdis „Atgimimas“, kuris dar ir šiandien tebėra gyvas Lenkijos katalikiškos šviesuomenės tarpe.

1907 m. kun. Jurgis Varšuvoje organizuoja visuomeninius kursus. Daugumą paskaitų juose skaito jis pats. Ir tos jo paskaitos savo turiningumu ir aiškumu visus nustebina. Jo vardas ima garsėti.

Ir vėl naujoje vietoje

Į kun. Jurgį Matulevičių savo dėmesį atkreipia dvasinė vyriausybė. 1907 m. kun. Jurgis kviečiamas į Petrapilio Dvasinę Akademiją dės-

tyti sociologijos. Kun. Jurgis sutinka, ir tų pačių metų rudenį atvyksta į Petrapilį. Jo mokslo šaka Akademijoje buvo visiškai naujas dalykas, o sykiu tais laikais labai opus ir pavojingas, nes rusų valdžia visuomeninį judėjimą smarkiai sekė ir visokiomis priemonėmis varžė. Kunigai to klausimo net visiškai bijojo liesti. Tad Akademijoje ir visuomenės mokslu ir ypač naujuoju profesoriumi susidomėjimas buvo labai didelis.

Kun. Jurgis Matulevičius profesoriavimui buvo pasiruošęs ir teoretiniai ir praktiniai, dirbdamas Varšuvoje. Jau pati pirmoji paskaita visus nepaprastai sujdomina. Prof. Jurgis, kaip paprastai, kalba ramiai, bet gražiai ir nuoširdžiai. Studentai su profesoriais labai greitai apsipranta ir jau po ilgesnio laiko dažnai paskaitų klauso būtinumo verčiami. Su prof. Matulevičiumi taip neatsitiko: jo visi klausosi su didžiausiu įdomumu, lyg jis dar tik pirmą kartą kalbėtų. Jo paskaitos buvo įdomios ir todėl, kad jos buvo maistas ne vien protui, bet ir širdžiai. Ne vien išdirbdavo pažiūras, bet ir nusistatymą, pasiryžimą pagal tą mokslą gyventi.

Apie tų paskaitų pasisekimą galima spręsti iš to, kad į jo paskaitas skuba ne tik tie, kuriems jos buvo privalomos, bet grūdasi ir kitų kursų laisvanoriai, atsinešdami savo kėdes, ir dėl salės mažumo klauso, sėdėdami ilgoje eilėje už durų. Visa Akademija, kaip sako vienas to laiko studentas, naująjį profesorių buvo pa-

sirengus nešioti ant rankų. Kai kurie studentai net buvę pasiryžę mesti anksčiau pradėtus dalykus studijuoti ir norėję pereiti pas prof. Jurgį Matulevičių, bet jis nuoširdžiai juos sulaikydavęs, kad to nedarytų.

Kun. Jurgis kopia dar aukščiau, kad ir nenorėdamas. Po poros metų profesoriavimo jis skiriamas Akademijos inspektoriumi, nors buvo daug ir kitų žymiai senesnių už jį profesorių. Taip atsitinka todėl, kad ir Akademijos rektorius ir dvasinė vyriausybė kuo pilniausiai įsitikina, kad kun. Jurgis Matulevičius visus viršija savo išmintimi, taktu ir moksliniais gabumais.

1908 m. prof. Matulevičius Akademijos studentams veda penkių dienų rekolekcijas. Čia jis pasirodo turįs be galo gražią, skaisčią sielą, iš kurios plaukia tikrosios Kristaus ir artimo meilės šilima. Jis visus išmokina ne dvasinio gyvenimo svajonių, bet tikrojo tobulinimosi darbo.

Slaptos mintys

Kun. Jurgis Matulevičius profesorius ir inspektorius. Visų gerbiamas ir mylimas. Ko daugiau benorėtų? Garbė ir dar aukštesnės pareigos siūlyte siūlosi. O štai jis tuo laiku ima galvoti apie nepaprastus dalykus: viską palikti ir stoti vienuolynan. Jau visiems pasišventęs, visiškai nusižeminęs, nori dar labiau pasiaukoti ir nusižeminti.

Bet kur krypti? Vienuolijų daug. Rusijoj įstoti negalima, nes griežtai draudžiama. Tad užsienin? Bet ne. Rusijos katalikai ir savieji lietuviai reikalingi ypatingos dvasinės globos ir gaivinančio pastiprinimo. Ir kun. Jurgis Matulevičius mintimi skrenda į savo gimtąją parapiją Marijampolę. Ten yra Marijonų vienuolynas, pats paskutinis visos vienuolijos namas. Visi vienuoliai jame buvo uždaryti. O kiek jų dabar yra? Vienų vienas. Jis mirs — mirs visa vienuolija, nes naujų kandidatų priimti rusai neleidžia. Ir tas paskutinis vienuolis kun. Vincentas Senkus jau visiškai senas. Tad jam kun. Jurgis Matulevičius laiške ir rašo: „Aš nuo seniai jaučiu patraukimą į tobulesnį gyvenimą. Tik man gaila buvo apleidus mūsų krašte bažnyčią, kur tiek darbo yra, o darbininkų tiek maža, keliauti kur į svetimas šalis; taigi taip ir pasilikau".

Todėl kun. Jurgis Matulevičius, sulaukęs 1909 m. atostogų, važiuoja Marijampolėn, turėdamas širdyje mintį slaptai įstoti į Marijonų vienuoliją ir ją atnaujinti.

Susitinka su paskutiniu Marijonų generolu kun. Vincentu Senkumi. Jam kun. J. Matulevičius jau senai buvo pažįstamas ir gerai žinomas. O kaip nudžiunga senelis generolas išgirdęs tokią žinią. Ji jam pasirodo atnešta iš dangaus. Mat, jis nuolat meldęsis, kad tik vienuolija visiškai nežlugtų, kad tik kartu su juo negultų į grabą. Štai jo viltys dabar įvyksta. Apie savo

Kun. Vincentas Senkus, paskutinis baltųjų marijonų generolas, miręs 1911 m. balandžio 10 d.

sumanymus kun. Jurgis Matulevičius jau anksčiau buvęs rašęs kun. V. Senkui savo laiškuose. Tie laiškai senelį labai džiugindavę ir atgaivindavę.

Vieną vakarą generolas kun. V. Senkus taip buvęs nudžiugintas gautojo laiško, kad vakarie-

nės metu, kelis kartus giliai atsiduseęs, savo pasauliečiams vikarams pasakęs: „Kaip būčiau laimingas ir ramiai galėčiau mirti, jei tas viskas įvyktų, ką šiandien skaičiau viename man rašytame laiške". Tačiau jis paslapties neišdavė kas rašoma, bet vis tik girdėjusieji nujautė, kad čia eina kalba apie vienuolijos reikalus.

Bet vėl kliūtis: marijonai dėvėjo baltus drabužius. Kun. Jurgis Matulevičius, kad ir įstotų, su tokiu abitu niekur negalėtų pasirodyti, nes jį tuoj suimtų rusų valdžia. Tad kun. Senkus įgalioja kun. Jurgį Matulevičių vykti į Romą ir ten vietoje tartis su Vienuolių Kongregacija apie vienuolijos atnaujinimą ir kartu pakeitimą išviršinių drabužių, o pats kun. Jurgis, kad prašytų leidžiamas tuoj daryti vienuoliškus įžadus.

Kun. Jurgis Matulevičius dar gauna iš Varšuvos arkivyskupo sufragano vyskupo Kazimiero Ruškevičiaus, kuris tuo laiku buvo paskirtas slaptu vienuolynų globėju Rusijoje, rekomendaciją. Kun. J. Matulevičiui Romoje viskas pavyksta. Jam buvo leista atnaujinti Marijonų vienuoliją naujais pagrindais, pačiam padaryti vieneriems metams apžadus, o kun. Pranciškui Būčiui, tuo laiku Petrapilio Dvasinės Akademijos profesoriui, leista įstoti atnaujintos vienuolijos novicijatan.

Sugrįžus iš Romos, baltasis generolas kun. Vincentas Senkus, kun. Jurgis Matulevičius ir kun. Pr. Būčys slaptai susirenka Varšuvoje pas

vysk. K. Ruškevičių ir jo namų koplyčioje kun. J. Matulevičius daro Viešpačiui Dievui nepaprastą auką: neturto, skaistybės ir klusnybės įžadus, o kun. Pr. Būčys pradeda novicijatą. Toji istorinė diena buvo 1909 metų rugpiūčio 29 diena. Vyskupo K. Ruškevičiaus bute surašytas to įvykio aktas, po kuriuo pasirašė visi dalyvavusieji.

Sunkioji našta

Po atostogų į Petrapilį sugrįžo du profesoriai: kun. J. Matulevičius ir kun. Pr. Būčys. Išvaizda tie patys, bet širdyje ir gyvenimo būdu jau vienuoliai. Grįžo atgimstančios vienuolijos vadas su novicijumi. Tokiu būdu pačioje Rusijos širdyje — sostinėje, iš kur veržėsi visas vienuolijų marinimas ir katalikų spaudimas, ima kurtis nauja vienuolija. Kun. J. Matulevičius tuoj imasi naujai pertvarkyti įstatus, ima ieškoti naujų narių, kurti naujus gyvenimo planus. Šitas darbas be galo pavojingas, nes kiekvienu momentu viskas gali būti susekta. Kun. Jurgis tačiau rizikuoja imtis to darbo.

Tas darbas, Dievui laiminant, sekėsi, ir jau 1910 metų pavasarį kun. J. Matulevičius gali slaptai išsiųsti į Romą Vienuolių Kongregacijai naujai pertvarkytus, pritaikytus gyvenimo sąlygoms įstatus, kurie ir buvo patvirtinti, leidžiant

marijonams nenešioti balto abito ir nedaryti iškilmingų įžadų.

Kun. Jurgis savo naujuoju dvasios kūdikiu — vienuolija rūpinasi nepaprastai uoliai, kas matyt iš jo tuo laiku rašyto dienoraščio. Jis tuo laiku nusistato dar griežčiau tik vieno Dievo ieškoti ir tik Juo vienu pasitikėti. „Mano šūkis, rašo jis, viską didesnei Dievo garbei daryti, į viską įnešti Dievo dvasios ir viską ja persunkti. Dievas ir jo garbė teesie viso mano gyvenimo centras, apie kurį suktųsi visos mano mintys, jausmai, norai ir darbai".

1910 metų vasarą naujai atgaivintoje vienuolijoje išsprogo dar vienas pumpuras: įstojo kun. Dr. Jonas Totoraitis. Jau dabar trys vienuoliai. Kun. Dr. J. Totoraičiui padarius įžadus, 1911 m. liepos 14 d. kun. J. Matulevičius išrenkamas Marijonų vienuolijos generolu, nes paskutinis baltasis generolas kun. V. Senkus jau buvo prieš kiek laiko Marijampolėje miręs.

Tačiau neilgai kun. Jurgis Matulevičius gali ramiai žiūrėti į pirmąsias vienuolijos atžalas, nes rusų valdžia nesigaili kun. Jurgio apstatyti savo šnipais. Jis pasijuto smarkiai sekamas, o jo vedamas novicijatas pavojuje.

Tad viena beliko išeitis: arba atsižadėti bent laikinai vienuolijos kūrimo darbo arba išsikelti už Rusijos ribų, kur jo nepasieks geležiniai rusų valdžios nagai. Pasirinkta antroji išeitis. Tad kun. Jurgis Matulevičius praneša Dvasinei Akademijos vadovybei, kad jis iš profesoriaus ir inspektoriaus pareigų pasitraukia. Šitoks jo atsisakymas visiems padarė nepaprastą įspūdį, nes nežinojo, kodėl jis tai daro. Nuostabu jiems buvo dėl to, kad iš akademijos inspektorių daugelis asmenų tapdavo vyskupais. Taigi ir kun. Jurgio atsisakymas jiems atrodė lyg atsisakymas nuo vyskupiškos garbės. Iš tikrųjų, kun. Jurgis Matulevičius tada ir padaro didelę savęs atsižadėjimo auką. Jis atsisako aiškios ir garbingos ateities, o pasirenka neaiškią ir sunkią būklę, pilną skaudžių vargų ir rūpesčių, kupiną neturto ir skausmo. Tik jis to nepaiso. Dievo valia ir jo pašaukimas jam yra svarbiausi dalykai.

Tad kun. J. Matulevičius, nieko nelaukdamas, marijonų novicijatą iškelia Šveicarijos Friburgan, kur yra garsus katalikų universitetas ir jame buvo didelis būrys lietuvių studentų. Čia išnuomoja novicijatui namą, jį pavadina „Studijų Namais", kad niekas neįtartų, jog čia organizuojamas vienuolynas. Deja, ir čia nemalonumų neišvengta. Universiteto prof. Decurtins ima

įtarti, kad kun. J. Matulevičius katalikiško universiteto pašonėje steigiąs kažkokią modernizmo įstaigą ir už tai apskundžia Romai. Tik ten labai greitai įsitikinta, kas iš tikrųjų yra daroma.

Pagaliau, ir pats kun. Jurgis Matulevičius, aptvarkęs būtiniausius reikalus, nuvyksta Romon duoti Vienuolių Kongregacijai apyskaitą ir prašyti nurodymų tolimesniam veikimui. Tada Apaštalų Sostas kun. J. Matulevičių oficialiai patvirtina Marijonų vienuolijos Generolu ir leidžia novicijatą laikyti Friburge.

Grįžęs iš Romos, kun. J. Matulevičius visa siela atsiduoda vienuolijos reikalams, kuri, Dievui laiminant, ima nuostabiai augti rinktinių asmenų skaičiumi. Pats kun. J. Matulevičius rūpinasi naujųjų narių auklėjimu ir ruošimu naujiems ir sunkiems darbams. Jis čia įsteigia ir didžiulį knygyną, kuris vėliau perkeliamas Marijampolėn ir pavadinamas Jurgio Matulevičiaus vardu.

Augant Vienuolijai narių skaičiumi, stiprėjant dvasia, kun. Jurgis ima dairytis ir darbo lauko. O jo būta visur. Į Rusiją visiems grįžti buvo pavojinga, kad rusų žandarai nesusektų. Tad kun. Jurgio akys pirmiausia krypsta į savuosius — į Amerikos lietuvius išeivius. Todėl 1913 m. su naujais marijonais kun. Feliksu Kudirka ir kun. Julijonu Kazaku jis išvyksta Amerikon. Sustoja tirščiausiai lietuvių apgyventame mieste Čikagoje ir čia, vietos arkivyskupui lei-

dus, įkuria pirmąjį marijonų namą kartu su novicijatu. Darbas labai sunkus, o pragyvenimas labai vargingas. Iš pradžių tenka visiškai neamerikoniškai pagyventi. Bet kun. Jurgis Matulevičius su savo uoliais pagalbininkais greitai įgyja visų lietuvių pasitikėjimą ir darbas pradeda visais šuoliais eiti pirmyn.

Karo audrose

Sutvirtinęs dvasioje pirmuosius Amerikos marijonų pionierius, kun. Jurgis 1914 m. grįžta Europon ir pataiko į pat didžiojo karo audras. Vienuolijos darbas Šveicarijoje nutrūksta, o nariai išvažinėja į įvairias vietas.

Kun. Jurgis Matulevičius didyjį karą praleidžia Varšuvoje. Jis čia daug dirba ir daug vargsta — ir vis kitiems. Pirmiausiai jis organizuoja Lenkijos marijonus Varšuvos priemiestyje Bielianuose. Jis ir čia, kaip ir Šveicarijoje, yra visiems tėvas, tik dar malonesnis ir rūpestingesnis, negu pirmiau. Rodos, kad baisus ir žiaurus karas jame ugdyte ugdo aukščiausio laipsnio artimo meilę.

Bielianuose jis įsteigia karo našlaičiams priglaudą, į kurią surinkta iki 200 vaikų. Jų išlaikymas buvo nepaprastai sunkus, nes nebuvo nei kuo maitinti nei kuo aprengti. Nekartą pats kun. J. Matulevičius, kaip elgeta, Varšuvos

mieste vaikštinėja nuo durų iki durų, ir pas vokiečių valdininkus ir pas turtingesniuosius, prašydamas savo globojamiems našlaičiams aukos. Ir giedrią ir lietingą dieną pats važinėja arkliais tarp Varšuvos ir Bielianų, prisidėjęs vežimą bulvių ir maisto našlaičiams maitinti arba akmens anglių jiems sušildyti. Ir jis tada, nepaisant silpnos sveikatos, nejausdavęs jokio nuovargio, kad tik jo globojamieji būtų patenkinti ir laimingi. Jo veidas šypsodavosi nepaprastu skaidrumu, kai jį apsupdavo gausus būrys našlaičių.

Į Lietuvą

Kun. Jurgiui Matulevičiui labai rūpi Lietuvos marijonų lopšys Marijampolė, kur nuo seniai buvo didelis marijonų vienuolynas, kur jo gimtoji parapija, kur jis pradėjo pirmuosius savo mokslo žingsnius... Tik sugrįžimas labai sunkus. Vokiečiai daro visokių trukdymų. Kun. Jurgis kreipiasi laišku į Kauno vyskupą Pr. Karevičių, prašydamas, kad jam išrūpintų iš vokiečių leidimą sugrįžti Lietuvon. Vyskupui pasiseka tai padaryti ir leidimas buvo gautas.

1918 metų kovo 1 d. kun. Jurgis išvyksta iš Varšuvos. Pakeliui sustoja Vilniuje, aplankydamas Vilniaus vyskupijos valdytoją prel. Mikalkevičių. Ant rytojaus vyksta tiesiog Kaunan.

Vos tik atvykęs tuoj gauna vesti net trejas rekolekcijas: vienas seminarijos klierikams ir dvejas liaudžiai. Po to eina pas vokiečių valdžią, prašo leidimo važiuoti ir apsigyventi Marijampolėje. Vokiečiai iš pradžių bando daryti kliūčių, bet pagaliau sutinka ir duoda leidimą gyventi Marijampolėje 15 dienų, o toliau leidimą galėsiąs gauti iš vietinės valdžios.

Marijampolės marijonų vienuolyną kun. Jurgis randa labai skurdžioje būklėje: namas nuo karo gerokai nukentėjęs, darbo labai daug. Kun. J. Matulevičius rašo: „Vienuolyno būklė pasirodė esanti labai sunki. Parapijos darbo daugybė, visas organizacinis darbas. Vienuolyne gyveno keli pasaulininkai kunigai. Nuolatiniai svečiai ir kunigų suvažiavimai. Laisvesnio laiko beveik niekuomet neturėjau. Pradėjau sunkų vienuolyno tvarkymo darbą. Pamažėl per pietus įsivedėme dvasinį skaitymą, kitais atvejais įstatų aiškinimus, pamokas; pagaliau ir šiokią tokią kliauzūrą. Šiaip tai pradėjome vienuoliškai gyventi".

Taip gražiai, kad ir sunkiai besitvarkant, kyla nauja kliūtis. Seinų vysukpijos kunigai ima prašyti, kad kun. Jurgis Matulevičius apsiimtų būti Seinų kunigų seminarijos vedėju, nes tuo laiku vokiečiai po ilgos pertraukos buvo leidę ją atidaryti. Bet kun. Jurgis nuo to griežtai atsisako.

Aptvarkęs pačius bendruosius vienuolyno reikalus, kun. Jurgis tuoj pradeda rūpintis jaunuomenės auklėjimu. Vos tik atvykęs Marijampolėn, veda rekolekcijas gimnazijos ir mokytojų seminarijos mokiniams. Miesto sodo salėje jaunimui skaito paskaitas, o prie vienuolyno moksleiviams įsteigia bendrabutį, kuriam jis pats ir vadovauja.

Tuo laiku jis padaro ir kitą didelės reikšmės darbą: pradeda organizuoti grynai lietuvišką moterų vienuolyną. Ir moterų vienuolynai Lietuvoje buvo rusų pasmerkti išmirti. Praėjus karui jų likučiai dar pasiliko. Bet jie visi nebuvo pritaikyti naujoms laiko sąlygoms. Kun. Jurgiui Matulevičiui grynai lietuviško moterų vienuolyno steigimas pavyksta: jis įkuria Švenčiausios Panos Marijos Nekaltai Pradėtosios Vargdienių seseris Marijampolėje. Jis pats jas auklėja, globoja, stiprina, įstato į tikras dvasinio gyvenimo vėžes. Ir toji vienuolija šiandien gyvuoja labai gerai, diena iš dienos plėsdama savo darbus.

Tuo pačiu laiku kun. Jurgis, kiek galėdamas, padeda ir plačiai visuomenei. 1918 m. pradžioje po ilgų trukdymų vokiečių valdžia leidžia „Žiburio" draugijai Marijampolėje steigti gimnaziją. Bet ir įsteigus iš vokiečių pusės kliūčių netrūksta. Visi tais atvejais kreipiasi į kun. Jurgį, ieškodami patarimų arba tiesiog prašydami užtarti pas vokiečius. Ir jis visuomet suranda išeitį, ir daug kartų nukreipia nuo tos gimnazijos

pavojų. Patys vokiečiai, susitikę su kun. Jurgiu Matulevičiumi, pasidarydavę švelnūs, nuolankūs, sukalbami. Taigi kun. Jurgio buvimą Marjampolėje visi pajutę: žmonės jį labai myli, kunigai gerbia ir jo nuomonė dvasiškijos tarpe buvo šventa. Jei kun. J. Matulevičius taip pasakė, tai viskas baigta.

Tie visi darbai ir rūpesčiai, gyvenant Marijampolėje, vėl išsemia kun. Jurgio jėgas. Kartais neturėdavęs nuo darbų nė kada atsikvėpti ir nebepajėgdavęs sode pavaikštinėti. Būdavęs priverstas ant paprasto suolo nors kelioms minutėms atsigulti ir pasilsėti. Bet vėl tuoj imdavęs iš kišenės knygą, neatskiriamą savo gyvenimo draugą, ir tuoj skaitydavęs. Tačiau niekas jo nematęs nekantraus. Jo giedri nuotaika ir nuvargus pasilikdavo.

Sunkūs rūpesčiai

1917 m. Vilniuje išrenkama Lietuvos Valstybės Taryba, kurios tikslas sukurti Nepriklausomą Lietuvą. Be šito pagrindinio rūpesčio ji dar turi ir kitą. Vilniaus vyskupija nuo 1907 metų, rusams ištrėmus vyskupą Roppą, neturėjo savo ganytojo. Vyskupiją laikinai valdo prel. Mikalkevičius. Naujo vyskupo paskyrimas karo pabaigoje parėjo nuo Apaštalų Sosto ir vokiečių malonės.

Lietuvos Valstybės Taryba tad ima rūpintis kad į Vilniaus vyskupų sostą patektų tikras lietuvis. Ir atpuolus keliems kandidatams, buvo pasiūlytas kun. Jurgis Matulevičius.

Kai jis 1918 m., grįždamas iš Varšuvos Marijampolėn, buvo užėjęs Vilniuje pas prel. Mikalkevičių, tas tuoj kun. Jurgį Matulevičių užklausęs:

— Ar jau atvykai diecezijos valdyti?

Kun. J. Matulevičius tai išgirdo pirmą kartą ir todėl labai nustebo, net nesuprato, ką tai reikštų. Tik kai atvyko į Kauną ir apsilankė pas vysk. Pr. Karevičių, viskas paaiškėjo. Žemaičių vyskupas jam pranešė, kad kun. Jurgis Matulevičius esąs numatytas kandidatu į Vilniaus vyskupus. Pats vysk. Pr. Karevičius jį remiąs. Kun. Jurgiui Matulevičiui ši žinia buvo labai nemaloni, nes jis Lietuvon grįžo ta mintimi, kad visiškai laisvai pasišvęs savo vienuolijos reikalams. Dabar gi gresia pavojus būti nuo to darbo atplėštam. Čia pats kun. J. Matulevičius taip rašo: „Kiek tik įmanydamas rūpinausi Jo Ekscelenciją (vysk. Pr. Karevičių. — Aut.) įtikinti, kad aš reikalingas vienuolijai, kad būdamas vienuolyne ramaus darbo keliu daug daugiau padarysiu Bažnyčiai ir visuomenei, nekaip eidamas vyskupo pareigas; mano darbo niekas neatliks, o vyskupo pareigas eiti ir kitas galės. Bent tiek pažadėjo Kauno vyskupas, kad mano kandida-

tūros daugiau jau neremsiąs, bet paliksiąs tą dalyką Dievo Apvaizdai".

Deja, kun. Jurgis Matulevičius, būdamas Marijampolėje, sužino, kad jo kandidatūra tikrai pastatyta. Tad vyksta jis pats Vilniun pas Lietuvos Valstybės Tarybos pirmininką A. Smetoną, prašydamas, kad jį paliktų ramiam vienuoliškam darbui. Kartu pasiunčia laiškus į Kauną vokiečių politikos skyriaus vedėjui ir šv. Tėvo pasiuntiniui Miunchene Mgr. Pacelli, kuris tuo laiku rūpinosi ir Lietuvos bažnytiniais reikalais.

Viskas veltui. 1918 m. vasarą iš Vilniaus Marijampolėn atvyksta du Valstybės Tarybos nariai prašyti, kad kun. Jurgis Matulevičius sutiktų likti Vilniaus vyskupu. Tuodu atstovai, kiek tik galėdami, įtikinėja, kad tuo Vilniaus vyskupu turįs būti tik kun. Jurgis. Kun. Matulevičius ilgai tyli ir susirūpinęs klausosi, o jiems pabaigus kalbėti, taria:

— Jūs norite mane pražudyti?

— Kodėl? — paklausė nustebę atstovai.

— Ar jūs manote, kad lenkai man ramiai leis dirbti?... Jūs norite mane paaukoti.

Atstovai vėl kalba ir aiškina, bet kun. J. Matulevičius vis dar nesutinka. Pagaliau jis pasako:

— Na ką gi, jei Lietuvai mano auka reikalinga, aš neatsisakau. Bet žinokite, kad jūs mane siunčiate į pražūtį. Pavojaus aš nebijau ir savo

asmens nebranginu, man tik baugu, kad aš save paaukosiu ir nieko negalėsiu padaryti.

Kun. Jurgis Matulevičius tai pasakęs apsiniaukė. Ir atstovai aiškiai pamatė didelį jo skausmą.

Po šio pasikalbėjimo kun. Jurgis pasiryžta išbandyti paskutinę priemonę — kreiptis maldomis į Dievą, kad jį nuo tų vyskupiškų pareigų saugotų. Jis tuoj parašo laiškus Friburgo, Varšuvos ir Amerikos marijonams su šiuo nuoširdžiu prašymu: „Prašau melstis, kad nepakliūčiau į Vilnių, nes ten paskęsiu ir nieko nepadarysiu". Pasiunčia laišką ir Šv. Tėvo atstovui Lenkijoje Ark. A. Ratti (dabartiniam Šv. Tėvui), o kitu laišku prašo Varšuvos marijonus, kad asmeniškai nueitų pas Šv. Tėvo atstovą ir jį užtartų. To negana. Pats kun. Jurgis Matulevičius išvažiuoja į Miuncheną pas nuncijų E. Pacelli. Kaip kun. Jurgiui ten pasisekė, galima spręsti iš kun. J. Matulevičiaus žodžių: „į mano pasiaiškinimus Šv. Tėvas vargiai atsižvelgs".

Lenkijos marijonai taip pat eina pas nuncijų A. Ratti, prašydami, kad jiems neatimtų vado, bet ir tas, išklausęs visų kalbų ir nusišypsojęs, tarė: „Visi tie faktai tik patvirtina, kad teisingai išrinkome. Teesie tai jūsų suraminimas". Ir taip visų pastangos liko be vaisių. Kun. Jurgis Matulevičius turi būti Vilniaus vyskupu.

1918 m. spalių 22 d. iš Vilniaus atvežamas kun. Jurgiui Matulevičiui nuncijaus A. Ratti

pranešimas, kad jis Vilniaus vyskupu jau esąs paskirtas. Kaip kun. J. Matulevičius tą paskyrimą gavęs pasijuto, numanu iš jo užrašų: „Tą naktį negalėjau užmigti. Pajutau visą mane užgriuvusią naštą. Sunku buvo, bet reikėjo susitaikyti su Dievo valia. Žinau, kad manęs laukia kryžiai".

Dabar pasidarė aišku, kad vyskupo našta neišvengiama. Tad kun. Jurgis toms pareigoms ir pradeda ruoštis. Pirmoje eilėje stengiasi pažinti Vilnijos politinę ir idėjinę būklę, o antroje — nori sužinoti, ką vilniečiai mano apie jo asmenį ir kaip su juo bus elgiamasi. Pasitaiko puiki proga. Iš Vilniaus Marijampolėn atvyksta Valstybės Tarybos reikalais aukštas asmuo, kuris kun. Jurgio Matulevičiaus dar niekuomet nebuvo matęs. Pavalgius vienuolyne vakarienę, kun. Jurgis Matulevičius svečią vedasi į kambarį ir pamažėl pradeda klausinėti, ką vilniečiai lietuviai manąs apie naujai paskirtą vyskupą. Svečiui šis klausinėjimas atrodęs lyg įtartinas, bet nė kiek nemanydamas, kad čia ir yra tas pats būsimasis vyskupas, viską atvirai ir nuoširdžiai, nieko neslėpdamas, išpasakoja. Svečias pareiškia, kad vilniečiai labai biją, kad naujasis vyskupas pergreit nepasiduotų lenkų įtakai. Jis pavyzdžiais įrodinėja, kad daug vyskupų mokėję lietuviškai, bet vis dėlto buvę lenkiškos dvasios. Tad esą rimto pagrindo manyti, kad ir dabar taip neatsitiktų. Tokiu būdu kun. Jurgis

Matulevičius sužino viską, kas jam labiausiai rūpi. Atvykęs svečias tik ant rytojaus iš kitų kunigų sužino, kad tas klausinėtojas ir esąs naujai paskirtas Vilniaus vyskupas. Svečiui pasidarę lyg nejauku, bet vėliau vyskupas Jurgis Matulevičius jam už atvirumą nuoširdžiai padėkojęs ir jį pabučiavęs.

Tokiu būdu kun. Jurgis iš anksto pasiruošia sutikti visokius nemalonumus ir netikėtumus, iš anksto pasiryžta skaudžiam keliui, todėl jis paskui ir nebebuvo toks baisus.

Konsekracijos iškilmės

Dar pilnai neužgesus didžiojo karo ugniai bet koks tolimesnis susisiekimas buvo sunkokas ir pavojingas. Tad ir Šv. Tėvas Benediktas XV per Lenkijos Apaštališkąjį Nuncijų arkiv. Ratti raštu 1918 m. lapkričio 11 d. įsako kun. J. Matulevičiui neatsisakyti imti vyskupo šventimus, kad ir iš vieno vyskupo rankų, ir užimti Vilniaus vyskupijos sostą, nelaukiant iki ateis reikalingieji raštai (bulės).

Vyskupą konsekruojant turi būti trys vyskupai, bet tuo laiku Lietuvoje tepasitaiko tik vienas Žemaičių vyskupas Pr. Karevičius. Tad ir kun. J. Matulevičiaus konsekracija įvyksta Kaune 1918 m. gruodžio 1 d. Iškilmėse dalyvauja Vilniaus vyskupijos atstovas prel. Baiko ir

Seinų — prel. Dabrila, lietuvių valdžios atstovai ir, kaip Vaižgantas pastebi, pilnas Kaunas tikinčiųjų, kaip bičių avilys. Po konsekracijos naujasis vyskupas susilaukia labai daug sveikinimų iš dvasiškijos, pasaulinės valdžios, organizacijų ir net Mažosios Lietuvos katalikų, kurie džiaugiasi, kad Lietuvos sostinėje Vilniuje būsiąs lietuvis vyskupas.

Vyskupas Jurgis į tuos sveikinimus atsako labai nuoširdžiai lietuvių ir lenkų kalbomis, pareikšdamas, kad visiems vienodai tarnausiąs. Visa jo kalba buvo išmarginta Kristaus išsireiškimais ir sušildyta Kristaus meile. Tas visiems padarę labai gerą įspūdį.

Visų baimė

Kai vyskupas Jurgis po konsekracijos ramiai ruošėsi A. Panemunėje ingreso kalboms ir pamokslui, Vilniuje prasidėjo didžiausias bruzdėjimas ir kalbos apie naująjį vyskupą. Visi buvo susirūpinę, ypač Lietuvos valstybės Taryba. Ir kuo?

Reikėjo išspręsti klausimą: kas naujam vyskupui turi įteikti vyskupiškuosius ženklus: pastoralą, mitrą, žiedą? Paprastai tai įteikia krašto valdžia. Tuo laiku pilnateisiais Lietuvos šeimininkais save laikė vokiečiai, bet jie tą teisę labai greitai politiniais sumetimais galėjo perleis-

ti lenkams, ypač Vilniuje; to labiausiai nenorėjo lietuviai. Todėl Lietuvos Valstybės Taryba ir dėjo didžiausias pastangas, kad toji vyskupų ženklų įteikimo teisė tektų jai. Vokiečiai sutiko.

Tada iškilo antras klausimas: kokia kalba per ingreso iškilmes katedroj pirma bus skaitomas Šv. Tėvo raštas apie naujo vyskupo paskyrimą ir kokia kalba pats vyskupas katedroj turės pasakyti pirmąjį pamokslą. Be abejo, lietuviai norėjo, kad lietuviškai, lenkai — lenkiškai. Čia vyskupui Jurgiui reikėjo praeiti labai atsargiai, kad neužgautų nei vienų nei kitų, ypač kad lenkai ruošėsi katedroje pakelti didžiausią triukšmą, jei vyskupas pirma išdrįs prakalbėti lietuviškai. Lietuviai gi iš anksto darė žygių vyskupą patraukti savo pusėn. Tokiu būdu vyskupas atsidūrė tarp kūjo ir priekalo.

To ilgai laukti neteko, nes vyskupas Jurgis savo ingresui paskiria gruodžio 8 d. — Švč. Marijos Nekalto Prasidėjimo šventę.

Ingreso dieną prieš iškilmes visame Vilniuje buvo jaučiamas įtempimas, nerimas, susirūpinimas ir net susierzinimas. Erdvioje katedroje didžiulė kamšatis. Lietuvos Valstybės Taryba visiškai nedalyvauja, nes jai nėra paskirtos vietos.

Šv. Tėvo raštas pirmiausiai perskaitomas lotyniškai, paskui lenkiškai ir lietuviškai. Bet svarbiausias punktas buvo pirmasis vyskupo

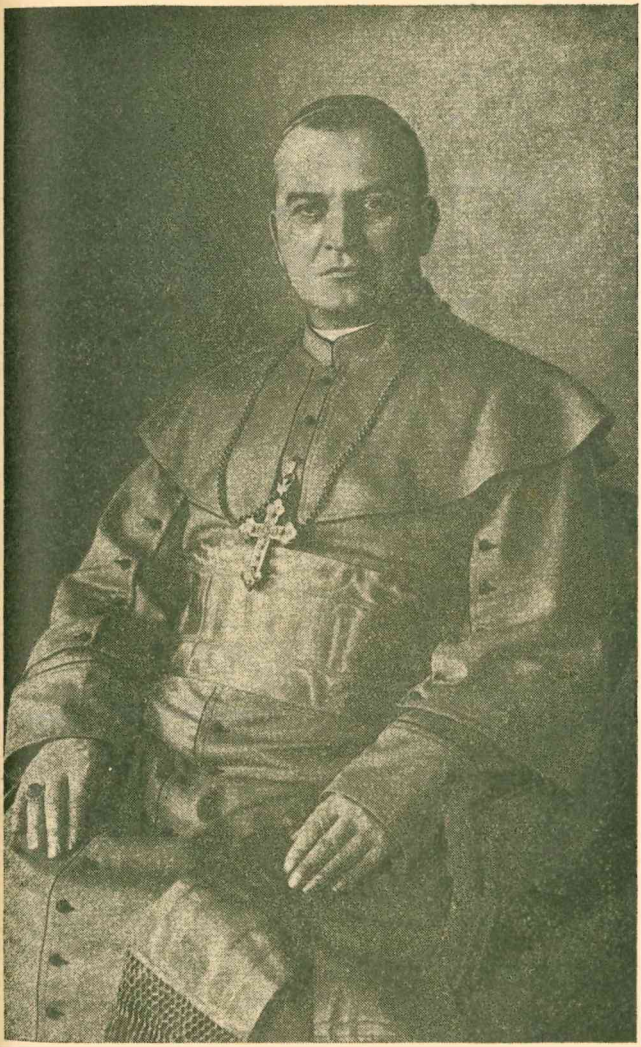

Jurgis Matulevičius — Vilniaus Vyskupas.

pamokslas. Ir štai jis, apsitaisęs iškilmių bažnytiniais rūbais, didingai žengia į katedros sakyklą. Bažnyčioje susikaupimas, tyla. Ir vyskupas pradeda lenkų kalba:

— Ateinu jus ganyti vardan Jėzaus Kristaus. Ateinu vesti jus prie šviesos ir tiesos.

Bažnyčioje kyla didžiausias entuziazmas ir minios tikinčiųjų savo naujojo Ganytojo žodžius nutraukia šauksmais:

— Tegyvuoja mūsų vyskupas! Tegyvuoja!

Kai kurie lietuviai šitais lenkų šauksmais ir vyskupo lenkišku pamokslu labai pasipiktina ir apleidžia iškilmes. Bet jie vėliau patys prisipažino, kad vyskupas labai išmintingai padaręs pirma kalbėdamas lenkiškai, nes išvengta didelių nemalonumų ir vyskupas įgijo pasitikėjimą.

Antrą pamokslą vyskupas Jurgis pasako lietuviškai. Tai buvo iš viso pirmutinis lietuviškas pamokslas Vilniaus katedroje nuo 15 šimtmečio. Vyskupas Jurgis Matulevičius tuo būdu aiškiai parodė, kad jis yra lietuvis vyskupas, o jis pirma kalbėjo lenkiškai tik todėl, kad jis pagerbė tikinčiųjų daugumą, kuri Vilnijoj kalba lenkiškai.

Susipažinimo įspūdžiai

Po ingreso naująjį vyskupą stengiasi visi pagerbti. Pirmuosius iškilmingus pietus suruošia Vilniaus katedros kapitula. Juose dalyvauja

vien tik dvasiškija. Pasakoma daug karštų kalbų. Vyskupas Jurgis taip sumaniai ir taktiškai į jas atsako, kad visi puotos dalyviai buvo gražiausiai patenkinti.

Po to, už keturių dienų iškilmingą vyskupui priėmimą rengia Lietuvos Valstybės Taryba. Čia susirenka daug aukštų svečių, kurie vyskupą sveikina visomis to krašto kalbomis. Ir čia vyspas Jurgis visus nuteikia. Net netikinčių pažiūrų žmonės, pamatę tokį vyskupo nuoširdumą, išdrįsę kalbėti ir jį sveikinti. Nuo to laiko visi, lyg pajutę, kad naujasis vyskupas yra jų globėjas ir stiprintojas gyvenimo kovose.

Neatstumia vysk. J. Matulevičius ir pasauliečių lenkų. Tuo laiku Vilniuje veikė slapta Lenkų Taryba. Ji taip pat surengia vyskupui pagerbti vaišes. Visi dalyvavusieji buvo pasiruošę didingoms kalboms. Ir jos tikrai buvo gražios. Tačiau, kaip vienas iš dalyvavusių prisipažįsta, vysk. Jurgis nesiruošęs už juos visus gražiau kalbėjęs ir visus sužavėjęs savo giliomis mintimis. Jis jiems palikęs savo ramumu ir veido giedrumu neišdildomą įspūdį. Ir jie savaime ėmę jį gerbti.

Taip vyskupas Jurgis pamažėl susipažįsta su žymiausiais Vilniaus visų tautybių veikėjais, palenkdamas jų širdis savo pusėn. Dabar reikėjo pradėti sunkus ganytojavimo darbas.

Vargo keliais

Vyskupas Jurgis Matulevičius Vilniuje randa kur kas sunkesnes darbo sąlygas nei jis, gal būt, tikėjosi. Jam tuojau tenka susidurti su plačiaisiais gyvenimo sluoksniais: dvasiškija, politikais, tikinčiaisiais, kurie turi atskirus norus ir troškimus. Pats gyvvenimas labai nenormalus, nes nėra vienos pastovios valdžios. Pačiose pirmose vyskupavimo dienose buvo penkerios atskiros valdžios. Vyskupija suskaldyta atskiromis dalimis, įvairių okupantų rankose. Karo frontai kliudo bet kokį tolimesnį susisiekimą. Tad vyskupas pasijunta lyg kalėjime uždarytas. Net negalima su visais vyskupijos tikinčiaisiais ganytojišku laišku susisiekti. Tas vyskupui Jurgiui buvo labai skaudu. Tad nenuostabu, kad vos tik praėjus 20-čiai dienų nuo atvykimo į Vilnių, vysk. J. Matulevičius laiške rašo: „Čia yra labai sunki mano būklė ir nelengvi uždaviniai. Stengiuos kaip galėdamas ir mokėdamas tarnauti visiems, kad visus laimėčiau Kristui. Čia visuomeniniame ir politiniame gyvenime maišatis. Turime, bene, penkias valdžias". Truputi vėliau vėl rašo: „Labai sunkus ir erškėčiais išklotas mano kelias".

Gyvenimas dar labiau pasunkėja, kai po devyniolikos dienų Vilnių užima bolševikai. Tiesa, iš pradžių jie nepasirodo labai žiaurūs, bet vis dėlto vyskupui darosi vis sunkiau ir

sunkiau, nes pirmiausiai tenka su bolševikais susidurti, ginant nekaltus gyventojus ir tikinčiuosius. Prasideda įtariamų asmenų žudymai. Bolševikai tariasi suimti ir nužudyti patį vyskupą. Bet to padaryti neišdrįsta, nes jie gerai žinojo, kad vyskupas yra nė kiek nemenkesnis už juos pačius demokratas ir vargo žmonių globėjas. Ir bolševikai pradeda kai kuriuose dalykuose vyskupo net paklausyti. Taip bolševikai, vos tik užėmę Vilnių, ima plėšti krautuves ir sandėlius. Beplėšdami smarkiai pasigeria ir nesusivaldydami ima viską, kas tik pakliūva, naikinti. Vyskupas Jurgis bolševikų vadus įtikina, kad nevaldymas girtų kareivių patiems bolševikams labiausiai ir kenkia, nes naikiną savo turtą. Bolševikų vadai to patarimo paklauso.

Netrukus bolševikai paskelbia, kad „kunigai iš įstatymų globos išimami". Tuoj buvo atimti ir bolševikų reikalams naudojami dvasiškijos namai. To neišvengia nė vyskupo rūmai. Ir štai vieną dieną pas vyskupą ateina du jauni bolševikai ir reikalauja kad vyskupas jiems atiduotų savo rūmus. Vyskupas nesutinka ir pradeda bolševikams aiškinti, kad ir jis pats esąs komunistas (vienuolis) nieko nuosavo neturįs.

— Esu vienuolis, — kalbėjo jis jiems, — jokių turtų neturiu, atvažiavau čia su valiza rankose.

— Bet tavo butas ir tavo baldai gražūs, — pastebi bolševikai.

— Tai taip pat ne mano, — atsako vyskupas. —-Čia viskas yra komunos — Bažnyčios. Kai aš čia nevaldysiu, tuo visu naudosis kitas.

Bolševikai nenusileidžia. Jie vėl aiškina, kad vyskupo rūmai esą dideli ir todėl čia apsigyvensią, o pirmiausiai patalpinsią savo žmonas.

— Gerai, tegu sau gyvena, — ramiai atsako vyskupas.

Taigi, nors butų Vilniuje pilnai užteko, tačiau vyskupo Jurgio Matulevičiaus butuose apsigyveno bolševikės moterys ir keli komisarai.

Vyskupas Jurgis bando dar aiškinti, kad jo rūmai jiems yra nepatogūs ir pagaliau jie gali sukiršinti liaudį. Bolševikai ir to nepaiso, bet šeimininkauja kaip tinkami. Tik vyskupo įspėjimas greitai įvyksta.

Vieną rytą bolševikai pamato, kad vyskupo rūmai iš visų pusių yra apsupti didžiulės žmonių minios. Ji buvo įširdusi ir smarkiai rėkavo. Bolševikai suprato, kad jiems čia rengiama smarki pirtis ir matydami, kad negalės prisišaukti kariuomenės, rimtai nusigando, ypač bolševikės. Vyskupas Jurgis bolševikus tuoj nuramina, o pasirodęs miniai prašo, kad bolševikams leistų jo namus nekliudomai palikti, nes jie nieko blogo asmeniškai jam nesą padarę. Minia tada padaro taką ir vyskupo tarnai išlydi bolševikus. Tuo tarpu bolševikai nebando apsigyventi vyskupo rūmuose, bet už tat kitais būdais stengiasi

jam pakenkti. Jie ima pas vyskupą daryti kratas, pirmiausiai ieškodami ginklų.

Vyskupas Pr. Būčys MIC pasakoja: „Vienu tarpu vyskupo namus užpuola revizija ieškoti ginklų... Vyskupas sako, kad jų nesą jo namuose. Bet kratytojai tuo nepasitenkina: išgriozdė viską ir visur. Bolševikams pasiseka: jie rado skardinį pištalietą petardams sprogdinti. Atsinešę tą prietaisą, jie tarė vyskupui vienaskaita:

— Sakei, kad nėra ginklų, o štai armota.

— Iš tos armotos nė žvirblio nenušautum, — atsakė vyskupas taip pat vienaskaita, pasijuokdamas.

— O betgi armota, — atsakė bolševikas ir skardinį pištalietą numetęs išėjo".

Tokių kratų buvo ir daugiau, nes bolševikai būtinai norėjo surasti priekabių, kad galėtų vyskupą viešai apkaltinti. Bolševikai kartą išdrįso kratą daryti tada, kada vyskupas sirgo. Jie ir tuomet nieko neranda, tačiau pavagia vyskupiškąjį žiedą, kurį jam buvo dovanojusi Lietuvos Valstybės Taryba ingreso proga.

Vyskupas J. Matulevičius nebijo bolševikams ir labai smarkiai pasipriešinti. Bolševikai pradeda varyti smarkią prieštikybinę propagandą ir pasiryžta iš mokyklų pašalinti religijos dėstymą. Vyskupas visu smarkumu stoja ginti katalikų reikalus. Jis katedroje pasako smarkų ir įtikinantį pamokslą apie neleistiną valdžios kišimąsi į tikybos reikalus. Pamokslas taip stip-

riai visus paveikia, kad bolševikai bent dalinai yra priversti nusileisti. Ta pačia proga vyskupas Jurgis, nepaisydamas bolševikų grasinimų, paskelbia visiems Vilniaus vyskupijos tikintiesiems ganytojišką laišką apie katalikišką auklėjimą.

Šitoks drąsus ir išmintingas vyskupo elgesys savaime jį aukštino bolševikų akyse ir jie neišdrįsta jam ką nors piktesnio daryti, kad nesukiršintų liaudies, kuri savo ganytoją labai gerbė. Priešingai, ta pagarba ir jie persiima.

Iš rankų į rankas

Per 1919 m. Velykas bolševikai buvo priversti iš Vilniaus pasitraukti. Kai jie bėgo miesto gatvėmis, vyskupas Jurgis stovėjo savo kambaryje prie lango ir žiūrėjo. Iš to galima spręsti, kaip vyskupas J. Matulevičius jautėsi ramus ir Dievo rankose. Juk kiekvienas bolševikas galėjo paleisti į jį keršto šūvį. Tačiau ne tik tai neatsitiko, bet dar priešingai: kai kurie raudonarmiečiai, jį pamatę, atsisveikindami kėlė kepures.

Vilnių užėmus lenkams, tuoj buvo paleistas kalbos, kad vysk. Jurgis Matulevičius laiminęs išeinančius bolševikus. Žinoma, jis į tas tuščias kalbas nekreipė dėmesio.

Po antrojo lenkų sugrįžimo, vyskupo pareigos dar labiau pasunkėja. Nors jis ir stengiasi,

kiek pajėgdamas, prisitaikyti prie teisėtų reikalavimų: dalyvaudamas ir lenkų ruošiamuose iškilmėse ir įvairiose pramogose, bet vis tik spaudoje prasideda puolimai ir šmeižimai. To viso tikslas, kad vysk. Jurgis Matulevičius greičiau apleistų Vilnių. Jis tą supranta ir laukia tinkamos progos. Kenčia iki laikui.

1920 m. vėl sugrįžta bolševikai. Tik šį kartą neilgam. Maždaug po savaitės jie pasitraukia, Vilnių užleisdami lietuviams. Vyskupas Jurgis, be abejo, tuo džiaugėsi ir tikėjosi, kad dabar visiškai ramiai galės tvarkyti savo vyskupijos reikalus. Jis tuo laiku rašo: „Vilniuje jau perleidžiu šeštą valdžią. Dabar ramu. Vargšė mano diecezija. Kai kurie dekanatai liko visai be kunigų (Mat, kunigai, puolusieji ir šmeižusieji vysk. Jurgį prie lenkų valdžios, pasitraukė kartu su lenkų kariuomene, bijodami vyskupo bausmės. — Aut.) Dabar gyvenimas grįžta į normalias vėžes".

Deja. Po dviejų mėnesių (1920 m. spalių 9 d.) lenkai, vadovaujami generolo Želigovskio, smurtu užgrobia Vilnių. Vyskupui dabar tenka su jais gyventi visą laiką. Tik juo tolyn, juo sunkyn.

Čia galima paminėti tik keletą atsitikimų, kurie vaizduoja sunkią vyskupo Jurgio dalią.

Lenkams užėmus Vilnių, ir toli nustūmus Lietuvos kariuomenę, į Vilnių atvyko Lenkijos prezidentas, lydimas aukštų kariškių ir pasaulie-

čių valdininkų. Vyskupas Jurgis tuoj gavo oficialų pakvietimą katedroje atlaikyti pamaldas. Tuo tarpu pas vyskupą ateina du Vilniaus kapitulos prelatai ir vyskupui pareiškia:

— Jei ateisi į katedrą laikyti šv. mišių, tai būsi užmuštas arba sužeistas.

Kartu juodu klausia, kas turės mišias laikyti, jei toji nelaimė įvyks. Kokia dabar vyskupui padėtis? Eis — gresia mirtis. Neis — bus apšmeižtas, kaip niekinąs Lenkijos vyriausybę ir jos neklausąs. Tad vyskupas griežtai pasako prelatams, kad į katedrą ateis ir šv. mišias laikys, o jei jis bus užmuštas arba sužeistas, tai tuo pačiu įvykiu bus suspenduotas kiekvienas kuris drįstų laikyti pamaldas. Šitoks energingas ir griežtas vyskupo pasakymas taip stipriai visus paveikė, kad jam visiškai nieko blogo neatsitiko, nors pamaldas ir atlaikė.

To negana. Prieš vyskupo rūmus apgyvendinami sekliai, kurių pareiga žiūrėti, kas pas vyskupą lankosi. Kartą tie sekliai pamato, kad į vyskupo kiemą įvažiuoja įtartinas vežimas. Jis kažko pilnas prikrautas ir apdengtas. Sekliai bus padarę išvadą, kad čia atvežta ginklai. Todėl tuoj atvyksta policija ir tie patys sekliai daryti kratos. Jie greitai nutraukia nuo vežimo uždangalą ir pamato, kad vežimas pilnas prikrautas bulvių ir runkelių.

Į Vilnių tyčia buvo pakviesti karšti lenkų tautininkai, kurie turėjo daryti vyskupui Jurgiui Matulevičiui visokių nemalonumų.

Vilniaus katedra. Dešinėje — varpinė.

Taip vyskupas Jurgis atsiranda nepakenčiamose gyvenimo sąlygose. Jo uolus veikimas paralyžuojamas, visos pastangos skleisti Kristaus meilę ir katalikišką vienybę slopinamos. Jis net neturi kada laisvai atsikvėpti. Todėl 1921 metų pradžioje su skausmu rašo: „Kad Dievas mums suteiktų greičiau ramybės. Atmosfera tačiau esti nepakenčiama. Diena iš dienos nuolatiniai įtarinėjimai, juodinimai, šmeižtai. Čia yra tikros skaistyklos dalelė".

Vyskupas Jurgis dar kenčia. Daro, ką gali, savo ir kitų kančioms palengvinti, bando savo valios tvirtumu ir nuoširdumu laužti baisiąsias neapykantos užtvaras, tačiau ir supranta, kad jis Vilniuje yra nepageidaujamas, o jo darbas neduoda jokių vaisių. Tad laukia patogios progos, kada galės palikti Vilnių ir grįžti prie tiesioginių savo vienuolijos reikalų. Vienuolija, jo dvasinis kūdikis, jam nuolat rūpi. Jis nuoširdžiai rašo: „Aš nuolat galvoju, kada galėsiu grįžti pas jus (marijonus. — Aut.). Bet dabartinėse sąlygose negaliu palikti dijecezijos. Kai tik krašto būklė bus aiškesnė ir galėsiu pasitraukti, pradėsiu belsti į Rymą".

Kova prieš vyskupą Jurgį ima dar labiau aštrėti. 1923 m. jį pradeda pulti ir spauda. Romon prieš jį siunčiami skundai. Ir kuo gi jis kaltinamas? Štai kaip aiškinasi pats vyskupas Jurgis: „Esu kaltinamas, kad į parapijas skyriau tris lietuvius kunigus. Bet kur galėjau juos dėti, jei

ir jie priklauso dijecezijai? Ko turėjau griebtis kunigų trūkstant? Sako, kad lenkus kunigus — studentus išsiunčiau iš Vilniaus, neleisdamas studijuoti. Bet iš ko jie galėjo mokytis? Pav. ateina kunigas — studentas ir prašo parapijos, nes neturįs ko valgyti; argi duodamas parapiją aš jį nuskriaudžiau?"

Aišku, vyskupo pasiteisinimai piktos valios žmonių nenuramina ir vyskupas Jurgis vėl skundžiasi laiške: „Gal aukščiausias kada nors manęs išklausys ir paleis iš to Vilniaus. Kaip mokėdamas prašau Dievą ramybės, taikos ir vienybės, nes tokioje atmosferoje sunku gyventi".

Ir štai, rodos, ta proga pasitraukti iš kančių sūkurio jau arti. Vyskupas Jurgis Matulevičius 1923 m. vyksta Romon duoti Šv. Tėvui penkerių metų vyskupijos valdymo apyskaitą, ir ta proga prašo Šv. Tėvą atleisti jį iš Vilniaus. Deja, prašymas neišklausomas. Šv. Tėvas jį tik paguodžia, sustiprina ir duoda vilties, kad kada nors bus paliuosuotas. Tad vyskupui Jurgiui su skausmu tenka grįžti prie tų pačių pareigų. Grįždamas jaučia, kad kai kurių žymių žmonių jis yra nekenčiamas, nesuprastas, jog jis užsiima tik Kristaus karalystės darbu. Grįžęs Vilniaus vyskupijos tikintiesiems išleidžia gražų ganytojišką raštą, kuriame išsireiškia: „Grįžtu visa širdimi mylėdamas Šventąjį sostą, gyvai tikėdamas, kad jis yra Dievo įkurtas ir siųstas, giliai įsitikinęs, kad „pragaro vartai jo nenugalės".

Nežinia kokiais sumetimais, bet tuo pačiu laiku vyskupas Jurgis kviečiamas Liublino universiteto rektoriumi, Vilniaus universiteto teologijos fakulteto sociologijos profesoriumi. Vyskupas Jurgis tų pakvietimų nepriima: jis nori iš Vilniaus pasitraukti ir tos valandos laukia.

Ir tenka laukti ilgai.

Tik 1925 metų pradžioje vysk. Jurgis gauna žinių, kad būsiąs atleistas. Ta proga jis džiaugsmingai rašo: „Skleidžiami gandai, kad būsiu atšauktas iš Vilniaus. Labai džiaugčiausi, jei Šv. Tėvas nuo mano pečių nuimtų tą naštą... Tai atgaučiau laisvę ir galėčiau visiškai pasiaukoti vienuolijai".

Ir pagaliau toji laisvės valanda tikrai išmuša. Po pakartotinų prašymų Šv. Tėvas vyskupui Jurgiui leidžia iš Vilniaus pasitraukti. Iš Vilniaus jis išvyksta tyliai, niekam nieko nesakydamas 1925 metų rugpiūčio 4 dieną, išbuvęs Vilniaus vyskupu pusseptintų metų. Visi manė, kad vyskupas išvyksta atostogų. Išvažiuoja tiesiog į Romą. Iš čia tuojau Vilniaus vyskupijos dvasiškijai ir tikintiesiems parašo atsiveikinimo raštą, persunkta gilia meile ir nusižeminimu: „Myliu visus žmones, rašo jis. Tiesiog nesuprantu kaip galima sutaikinti ir širdyje sutalpinti Dievo meilę ir artimo neapykantą. Prašau Dievą, kad žmonės ir man atleistų ir dovanotų, nes dažnai buvau jų pykčio ir kitų blogų darbų priežastis. Manau, kad man išvykus iš

Vilniaus, pamažu užmirš mane ir dėl mano asmens nustos rūstinę Dievą. Te Dievas laimina visus".

O savo vienuolijos nariams ta pačia proga rašo: „Savo maldose prisiminkite ir mane jau kaip vargšą vienuolį, kuris nori būti nežinomas ir nieku laikomas, kad galėtų dar karščiau Dievą mylėti ir ištikimai jam tarnauti ir skleisti jo garbę".

Vyskupo Jurgio atsistatydinimas visiems vilniečiams padarė didelio įspūdžio. Jo priešai nesitikėjo tokio ramaus pasitraukimo. Todėl tuoj pajuto jo asmens kilnumą ir taurumą. Lietuviai į atsistatydinimą pažiūrėjo kažkaip keistokai. Esą, vyskupas tyčia apleidęs Vilniaus lietuvius, palikdamas juos be jokios globos. Tačiau vyskupas Jurgis viename savo laiške į tuos priekaištus atsako: „Ne dėl to išvykstu iš Vilniaus, kad būčiau norėjęs išvengti kryžių, šmeižtų. Tai padarė susidariusi situacija".

Šventajame mieste

Vyskupas Jurgis Matulevičius visą laiką buvo vyriausias Marijonų Vienuolijos vadas. Jis nuolat susirašinėja su visais vienuolynais, duodamas patarimų ir nurodydamas veikimo barus. Būdamas Vilniaus vyskupu, pertvarko vienuolijos įstatus, pritaikydamas prie naujųjų

bažnytinių teisių. Rašo smulkesnes vienuoliškojo gyvenimo taisykles, vadinamas instrukcijomis. Bet vis tik jis jautė, kad Vienuolijai pilnai atsiduoti negali, nes neleidžia ganytojavimo pareigos.

Tad savaime aišku su kokiu džiaugsmu Romoje imasi Vienuolijos tvarkymo darbų, kurių jaunoje vienuolijoje visuomet yra labai apsčiai. Pirmiausiai jis čia imasi organizuoti centrinį Marijonų namą su tarptautine saviems studentams kolegija.

Bet ir vėl kaip neilgai vyskupas Jurgis džiaugiasi savo noru: būti užmirštam ir nežinomam.

Tuo laiku buvo visiškai nutrūkę santykiai Lietuvos valstybės su Apaštalų Sostu. Reikėjo sumanaus ir išmintingo vyro, didelių gabumų ir aukšto autoriteto žmogaus, kuris tą viską atitaisytų ir sutvarkytų. Tokį asmenį Apaštalų Sostas pasirenka vyskupą Jurgį Matulevičių.

1925 m. rugsėjo 1 d. buvęs Vilniaus vyskupas Jurgis pakeliamas tituliariniu Adulitanijos arkivyskupu ir paskiriamas su labai plačiomis teisėmis Apaštališkuoju Lietuvos Vizitatoriumi. Šv. Tėvas čia Lietuvai parodė nepaprastai tėvišką meilę, nes Bažnyčios istorijoje tai tik retas įvykis, kad popiežius kaip savo įgaliotinį siųstų tos pačios tautos žmogų, gerai žinantį savo tautiečių gerąsias ir blogąsias puses. Tokio įgaliotinio paskyrimas Lietuvos katalikus pradžiugina, o jų priešus nugąsdina, nes arkivyskupo Jurgio asmenybė buvo didi, be jokių priekaištų.

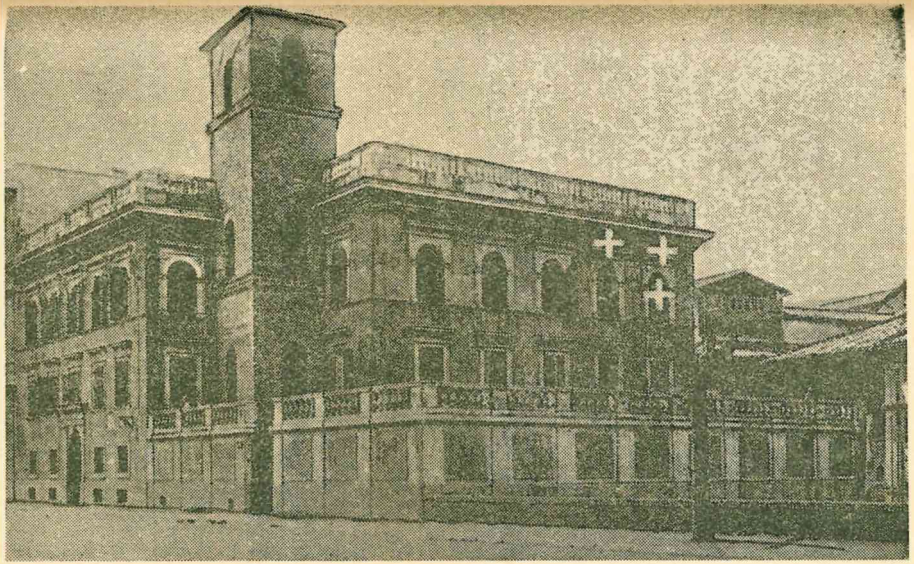

Romoje Tėvų konventualų vienuolynas, kuriame trumpą laiką gyvena, iš Vilniaus išvykęs, ark. Jurgis Matulevičius. Kambarys pažymėtas kryželiais.

Bažnytinės provincijos įsteigimas

Arkivyskupas Jurgis Lietuvon atvyko 1925 metų gruodžio 13 d. Stotyje jį iškilmingai pasitiko dvasiškijos atstovai, svetimų valstybių pasiuntiniai, organizacijų atstovybės ir minios žmonių. Vilniaus kankiniui ir aukštam Apaštalų Sosto Vizitatoriui buvo keliamos džiaugsmingos ovacijos. Atvykęs apsigyvena Kauno Marijonų vienuolyne.

Nieko nelaukdamas arkiv. Jurgis tuoj imasi darbo: įkurti nepriklausomą Lietuvos bažnytinę provinciją, nes ligi šiol Lietuvos bažnytiniai reikalai priklausė Prūsijos ir Lenkijos arkivyskupijų. Todėl, padedamas vysk. Pr. Karevičiaus, vysk. J. Skvirecko ir protonotaro A. Faidutti, Lietuvą suskirsto į penkias vyskupijas, parenka joms kandidatus į vyskupus ir 1926 metų kovo mėnesį su projektu išvyksta Romon. Projektas Romoje priimamas be jokių pataisų ir balandžio 5 d. paskelbiamas Lietuvos Bažnytinės Provincijos įsteigimas. Ministeris pirm. **Dr. L. Bistras** vyriausybės vardu tuoj arkiv. Jurgiui padėkoja laišku už taip naudingą darbą, o žymesniųjų organizacijų vadai ir veikėjai dėkingumo ženklan jam įteikia Lietuvos kryžių albumą su savo parašais.

Šis darbas arkiv. buvo sunkus, nes teko nugalėti daug kliūčių.

Ark. Jurgis Matulevičius — Vizitatorius Lietuvoje.

Už vandenyno

Grįžęs iš Romos, arkiv. Jurgis ima rengtis Amerikon. 1926 m. birželio 16—20 d. Čikagoje įvyko tarptautinis eucharistinis kongresas. Ta proga panoro nuvykti ir arkivyskupas. Jį ten traukė ne didingos iškilmės, bet pirmiausiai noras ir reikalas aplankyti savo vienuolijos namus, susipažinti su Amerikos lietuviais, sustiprinti jų religinę ir tautinę dvasią.

Amerikos lietuviams arkiv. Jurgio Matulevičiaus atvykimas buvo labai džiugi žinia, bet pačiam arkivyskupui, nestiprios sveikatos vyrui, nuovargio ir sunkaus darbo dienos.

Amerikoje arkivyskupas Jurgis dalyvauja visose didžiosiose kongreso iškilmėse ir lietuvių sekcijos susirinkimuose. Kongreso metu jį ypač išvargina paskutinė iškilmingoji procesija, kurios metu staiga visus užklupo smarkus lietus ir kiaurai permerkia. Ark. Jurgis taip buvęs perlijęs, kad ant jo nelikę sauso siūlo. Tad žmogui, turinčiam kaulų džiovą, tas smarkiai pakenkė ir atėmė daug jėgų.

Po kongreso taip pat nėra kada ilsėtis. Iš lietuviškųjų parapijų pradeda plaukti prašymai atvykti ir juos aplankyti. Ark. Jurgis visų prašymus patenkina. Dar prieš kongresą jau buvo pašventinęs naują šv. Antano bažnyčią Cicero Illinois.

Ark. Jurgio Matulevičiaus iškilmingas sutikimas Amerikoje.

Parapijų lankymas buvo sunkus darbas, nes lankymui laikas buvo labai nepatogus: patys didieji vasaros karščiai. Tačiau per tris mėnesius jis spėja aplankyti arti 100 parapijų, kurios viena nuo kitos pasitaikydavo ir gana toli. O taip lankant koks malonumas ar poilsis? Nuolat įtemptas darbas, kuris išsunkia jėgas iki paskutinio lašo. Per tą laiką ark. Jurgis kasdien turi laikyti iškilmingas pamaldas, sakyti po du, o kartais 3—4 pamokslus. Po bažnytinių iškilmių tuoj salėje vykdavo priėmimai — susirinkimai, užsitęsdami iki kelių valandų. Gerai, kur pasitaikydavo erdvios ir patogios salės. Bet dažniausiai jos būdavo žemos, sausakimšai prigrūstos žmonių. Oras už pusvalandžio pasidarydavo nepakenčiamai tvankus ir slopinąs, o atidarius langus pūsdavo nejaukus skersvėjis. Ir tokiomis valandomis arkiv. Jurgis turėdavo atsakinėti į sveikinimų kalbas. Amerikos lietuviai kunigai stebėjosi arkiv. Jurgio patvarumu ir kantrybe. Jiems buvo nesuprantama, kaip jis gali tiek daug ištesėti?

Tačiau arkiv. Jurgio veido giedrumo neaptemdydavo joks nuovargis, dvasinio susitelkimo neišblaškydavo joks triukšmas. Kur jis atvykdavo, ten pakildavo ne tik religinė nuotaika, bet ir tėvynės meilė smarkiau suplakdavo ypač jaunimo širdyse.

Arkiv. Jurgis amerikiečiams, technikos, tempo ir prabangos žmonėms, savo pamoksluose ir

Ark. Jurgis Matulevičius tarp Amerikos lietuvių vaikų.

kalbose nuolat primindavo pareigą siekti aukštesnio dvasinio gyvenimo. Ir amerikiečiai tokį įspėjimą priimdavo nuoširdžiai, nes jis plaukė iš širdies, jau gyvenančios aukštu dvasiniu gyvenimu. Jam už tai visi lietuviai ir net kitataučiai atsidėkoja ir gražiu visur sutikimu ir vertingomis dovanomis.

Arkiv. Jurgis Amerikoje palieka ne tik gražų prisiminimą, bet ir amžiną paminklą. Jis susirūpina lietuvybės išlaikymu priaugančioje kartoje. Tam reikalingos mokyklos su religinio ir tautinio auklėjimo dvasia. Todėl arkiv. Jurgis galutinai įsteigia Marian Hils bernaičiams kolegiją, kuri ir šiandien puikiausiai klesti Marianapolyje, o Marian Hills dabar veikia Marijonų kunigų seminarija. Iš šių dviejų auklėjimo įstaigų dabar nuolat sklinda tikėjimo ir lietuvybės spinduliai. Ir tai buvo paskutinis arkiv. Jurgio Matulevičiaus darbas Amerikoje.

Paskutiniai darbai

Arkiv. Jurgis Lietuvon grįžta labai išvargęs; o čia laukia nauji rūpesčiai ir dideli darbai. Tad nė kiek nepasilsėjęs jų ir imasi. Dabar visos jo pastangos nukreipiamos kuo greičiausiai sudaryti konkordatą su Apaštalų Sostu. Deja, sąlygos buvo pasunkėjusios, nes valdžioje jis rado žmones ne tik tam darbui nepalankius, bet visiš-

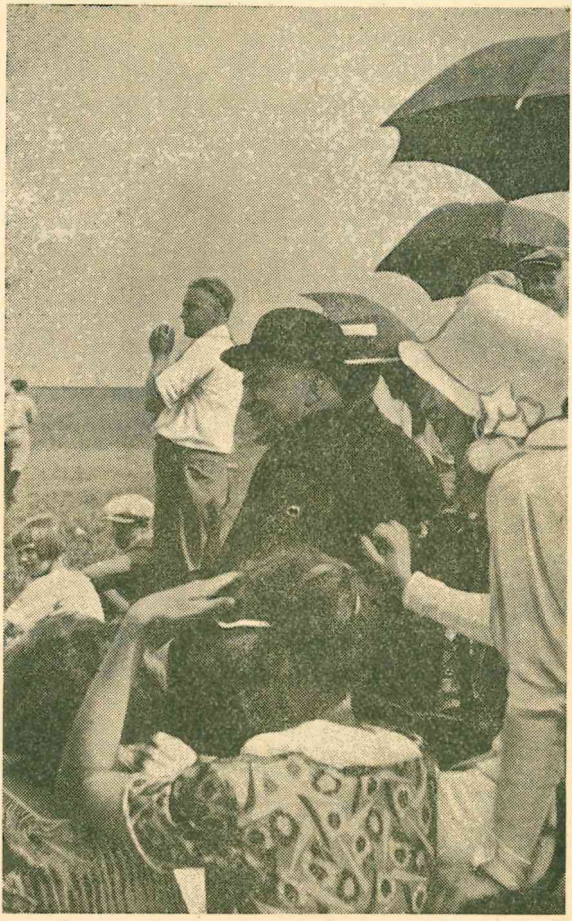

Ark. Jurgis Matulevičius Amerikoje žiūri sporto rungtynes

kai priešingai nusistačiusius. Pats Apaštališkasis Vizitatorius sutinkamas šaltai. Net pasitaiko įvykių, kad arkiv. Jurgiui einant gatvėmis, jį pradeda užkabinėti nepažįstami valkatos, garsiai numesdami paniekos ir įžeidimų žodžius, o kartą net užpuola tampyti už drabužių. Tačiau arkiv. Jurgis į tai nekreipia dėmesio ir net niekam nesiskundžia.

Valdžia susitarimą vilkina ir net daro kliūčių. Derybos tesiasi kelis mėnesius. Arkivyskupas kartais iš pasitarimų grįžta taip išvargintas ir rūpesčių nukamuotas, kad negali nei pastovėti nei pavalgyti, o naktį miegoti. Piktos valios žmonių užsispyrimas jam išspaudžia ašaras, bet negali palaužti jo tvirtos valios.

Priešai nugalimi jo ramumu ir meilumu, gilia dvasia ir išmintimi. Aišku, šitoki reiškiniai arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus jėgas ne stiprino, bet diena iš dienos silpnino.

O kur šalia oficialių darbu dar privatūs darbai. Retkarčiais arkiv. Jurgis vyksta iš Kauno Marijampolėn į centrinį Lietuvos marijonų namą; ten sako konferencijas, su visais tariasi, nerodydamas jokios aukštesnės savo valdžios. Su kuo kur susitinka, ten ir šnekasi: ar kambaryje, ar sode, ar tamsaus koridoriaus kampe.

Jam rūpi ir kiti vienuolynai: jo paties įsteigtasis Vargdienių Seserų Marijampolėje, Benediktinių Kaune, Kazimieriečių Pažaislyje. Jam brangu ir pasaulininkų organizacijos. Uoliai da-

lyvauja jų suvažiavimuose, susirinkimuose, pasakydamas nuoširdžių kalbų. Peržiūri ir pataiso Katalikų Veikimo Centro įstatus. Žodžiu, kur tik Dievo ir artimo meilė šaukia, ten jis skubinasi. Bet tie visi darbai taip iščiulpia arkivyskupo jėgas, kad jis nebeišlaiko ir krinta ligos bei nelauktai greitos mirties patalan.

Skaudžioji liga

1926 m. gruodžio 17 d. susidariusi naujoji tautininkų vyriausybė sutinka su šventuoju Tėvu tartis. Tad arkivyskupas Jurgis, ministerių kabineto pirmininko A. Voldemaro prašomas, imasi ruošti naują projektą susitarimui su Apaštalų Sostu. Tą projektą arkivyskupas baigia 1927 m. sausio 20 dieną. Ant rytojaus, pridėjęs dar savo prašymą, tą projektą išsiunčia Romon. Tai pats paskutinysis darbas: sujungti tautą su šv. Sostu nauja sutartimi, nes tos pačios dienos vakarą arkiv. Jurgis pasijunta nesveikas ir jau nieko nevalgo. Namiškių prašyte prašomas nueina kiek anksčiau gulti. Tačiau naktį jį suima nepakenčiami skausmai. Pakviesti gydytojai nutaria, kad yra pavojingas aklosios žarnos uždegimas ir skubiai reikalinga operacija.

Ryte ligonis nešte išnešamas į prof. Hagentorno ligoninę, kur skubiai padaroma operacija, bet, deja, pavėluotai, nes žaizda jau buvo trūkusi. Vis tik dar tikėtasi, kad viskas baigsis gerai, nes ligonis po operacijos jautėsi neblogiausiai.

Šventa ir apaštališka mirtis

Deja, po trijų dienų liga ima krypti blogojon pusėn. Širdis pradeda veikti nenormaliai, pulsas tarpais nesuskaitomas, temperatūra vis kyla.

Sausio 26 d. ligonis šv. Komuniją jau priima kaip Vijatiką. Ryte arkivyskupas skundžiasi, kad esą dar didelių ir svarbių darbų, o jau tos pačios dienos vakare slaugančiai gailestingai sesutei tarė:

— Bus gana, keliausiu amžinybėn!

Matyt, ligonis jautė, kaip jo jėgos baigia išsekti. Ir tikrai tą dieną nuo 10 valandos jam darosi vis blogiau ir blogiau. Kvėpavimas sunkus, retkarčiais girdisi skausmingas vaitojimas.

Vakaro 10 valandą prie ligonio lovos prieina kun. Ign. Česaitis ir atsiklaupęs, bučiuodamas ranką, taria:

— Ekscelencija, atėjau aplankyti.

Ligonis, glostydamas jo galvą, atsakė:

— Ačiu, tau ir visiems. Mane jau maitina... Bėk namo...

Kun. Česaitis nuliūdęs atsitraukia.

Ligoniui nuolat po oda leidžiami stipriną vaistai. Iš jo lūpų girdėti tylūs vaitojimai, skubūs alsavimai. Gydytojas jau įspėja apie artimą mirtį, sakydamas, kad ligonis ryto vargiai besulauks.

Tada kun. I. Česaitis vėl prisiartina prie ligonio ir prie lovos atsiklaupęs tarė:

— Ekscelencija, prašau palaiminti Vienuoliją.

Arkivyskupas Jurgis padeda rankas ant jo galvos, daro ant jo kaktos kryžiaus ženklą ir pakartotinai ištaria:

— Rikiuokitės, pasišvęskite. Rikiuokitės ir aukokitės.

Čia pakelia ranką ir laimina. Nuleidžia ją vėl ant kun. Česaičio galvos, kelis kartus švelniai užgauna veidą, lyg tvirtindamas Vienuolijai teikiamą palaiminimą. Ir ligonio ranka visiškai nusvyra ant atsilankusio galvos.

Po valandėlės atsistojęs kun. Česaitis klausia:

— Ekscelencija, gal suteikti Tamstai Paskutinį Patepimą?

— Gerai. Šįryt priėmiau Vijatiką. Duok patepimą...

Po visų apeigų ligonis vėl tarė:

— Dabar gali eiti namo. Pasilsėk...

Pasitraukus kun. Česaičiui, arkivyskupas ima kalbėti kažkokios psalmės žodžius, paskui vyskupiškai sudėjęs rankas ir pusračiu atskyręs, laimina. Tai buvo paskutinis jo palaiminimas visiems jo vienuolijos nariams, pažįstamiems, draugams, visai tautai. Tai paskutinis jo atsisveikinimas.

Ligonis po to ima nerimti, stumia nuo savęs antklodę.

Ir štai nepaprastas įvykis!

Arkivyskupas Jurgis, pažvelgęs į šalia stovinčią slaugę, klausia jos:

— Kuo tu vardu?

— Juozapa, — atsako ši.

— Klaupkis ir kalbėk su manimi, — įsako ligonis.

Sesuo atsiklaupia, o arkivyskupas, uždėjęs ant jos galvos ranką, pradeda kalbėti:

— Aš, Juozapa, Viešpaties tarnaitė, į Aukščiausiojo rankas sudedu tris paprastuosius įžadus neribotam laikui.

Sesuo Juozapa kiekvieną arkivyskupo žodį pamaldžiai pakartoja.

Ligonis savo žodžius taip aiškiai ir garsiai taria, kad manyta, jog jam grįžta sveikata. Bet tai buvo tik paskutinis uolaus ganytojo meilės pasireiškimas sielų išganymo darbe.

Ryto antrą ir trečią valandą jo pulsas jau nesuskaitomas. Ligonis darosi ramesnis, alsavimas lėtesnis. Joki vaistai nieko nepadeda. Ir arkivyskupas Jurgis sausio 27 d. 3 val. 45 min. ramiai, be skausmų ir dejavimų, su šypsena veide užmiega amžinojo poilsio miegu, eidamas 56 metus.

Jo sielą palydi ašaros ir maldos...

Jo ankstyva mirtis, kaip sako visą amžių kartu su arkivyskupu gyvenęs vysk. Pr. Būčys, buvo kantrybės, sąžiningumo ir darbštumo auka. Tas tris dorybes arkivyskupas Jurgis labiau branginęs už savo gyvybę.

Ark. Jurgis Matulevičius ką tik miręs

Laidotuvės

Reta kuri žinia į visuomenę padaro tokį netikėtai skaudų įspūdį, kokį padaro visai Lietuvai arkiv. Jurgio Matulevičiaus mirtis. Žodžiu, telefonu, telegramomis ir spauda gandas žaibo greitumu aplekia visus Lietuvos kampus.

Kauno Arkivyskupas Metropolitas J. Skvireckas paskelbia raštą, pareikšdamas, kad mirė tas, kuris „visą amžių karštai mylėjo Dievą ir visu atsidėjimu tarnavo Bažnyčiai". Todėl įsako visiems klebonams ir bažnyčių rektoriams, kad už arkiv. Jurgio sielą atlaikytų iškilmingas pamaldas ir per tris dienas ryte, vidudienį ir vakare skambintų bažnyčios varpais.

Už vis labiausiai sujunda Kaunas.

Sausio 27 d. vakarą prie Dr. Hagentorno ligoninės susirenka arti tūkstančio žmonių palydėti velionį į Marijonų bažnyčią. Sugaudžia visų Kauno bažnyčių varpai. Išsitiesia organizuotų studentų ateitininkų, dvasininkų, įžymių veikėjų eilės. Ant studentų pečių gatvėje iškyla didelis tamsus ąžuolinis karstas. Iš Kauno kunigų seminarijos choro lūpų pasigirsta šiurpulingi psalmės aidai. Visai procesijai vadovauja Apaštališkojo Vizitatoriaus patarėjas prel. Dr. Aloyzas Faidutti.

Procesija slenka lėtai, o jos palydovų skaičius vis auga ir auga.

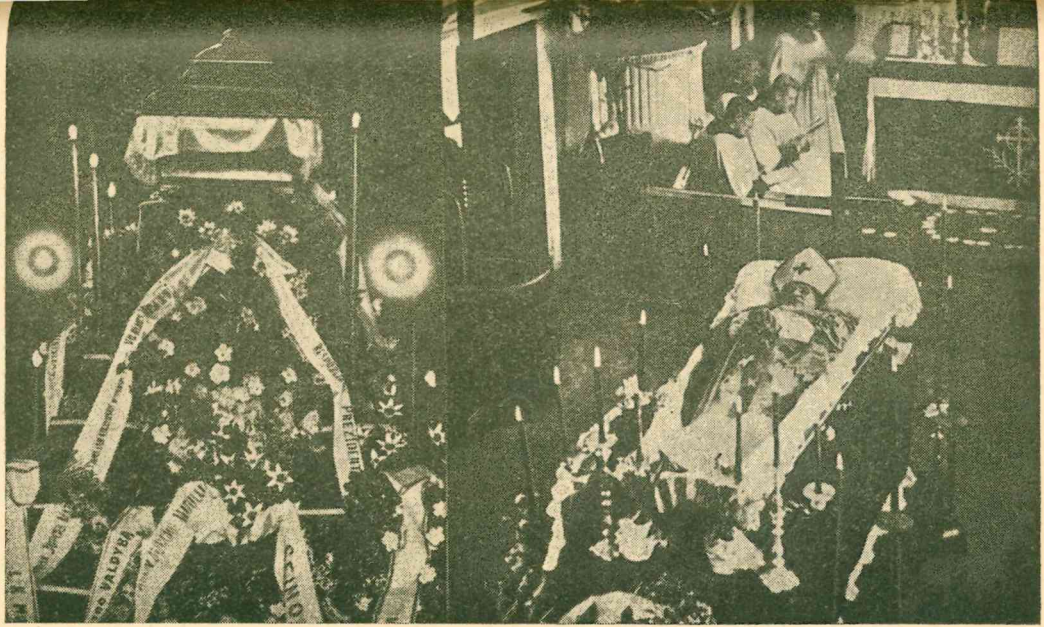

Ark. Jurgis Matulevičius (dešinėje) pašarvotas Marijonų bažnyčioje, o kairėje Kauno bazilikoje.

Marijonų bažnyčioje karstas padedamas ant paprasto žemo katafalo ir atidaromas. Tikintieji išvysta jau ramiai begulintį tą, kuris savo gyvenime nežinojo poilsio. Per ištisą sausio 28 dieną slinko eilių eilės pro tą karstą, slinko tyliai ir susikaupusiai. Čia rinkosi visų pažiūrų ir profesijų žmonės. Arkiv. Jurgis kažkaip netikėtai pasidaro visiems dar brangesnis ir artimesnis, negu pirmiau.

Ateina pagarbos atiduoti ir Valstybės Prezidentas A. Smetona, ministeriai ir aukštieji karininkai.

Vakare dar su didesnėmis iškilmėmis arkiv. Jurgio kūnas pernešamas į Kauno baziliką. Procesijai vadovauja arkiv. Pr. Karevičius MIC. Šį vakarą tikinčiųjų ir organizacijų tiek gausu, kad Vilniaus gatvė pertrumpa. Ji tvinte užtvinus choro garsų ir mirgančių žvakių šviesų. Sausio 29 d. nuo ankstyvo ryto nuolat už mirusįjį laikomos šv. mišios, o žmonių būreliai tyliai meldžiasi ir rauda. 11 val. Kauno bazilikon, galima sakyti, susirenka visa Lietuva: pradedant Valstybės Prezidentu ir baigiant vargingiausia tarnaite bei mažu vaikeliu — visi susirinko į laidotuves. Erdvi bazilika vos pajėgia visus sutalpinti. Čia visi Lietuvos vyskupai, ministeriai, seimas, diplomatai, karininkai, profesoriai, studentai, itin gausu moksleivijos. Iškilmingas šv. mišias celebruoja Kauno arkivyskupas metropolitas J. Skvireckas, giedant Valstybės operos cho-

Ark. Jurgis Matulevičius, vadovaujant visiems Lietuvos vyskupams nešamas į Kauno bazilikos kriptą.

rui, o ašaros išspaudžiantį pamokslą pasako vysk. M. Reinys.

Po jaudinančių pamaldų kūnas nunešamas į bazilikos požemį ir čia laikinai padedamas. Atsisveikinant pasakyta 10 kalbų. Iš vien su ašaromis maišosi „Viešpaties Angelas", o žmonės skirstosi labai nenoringai.

Sutartinis aidas

Po arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus mirties ištisą savaitę ir žmonių tik tekalbėta ir spaudos terašyta, kad Lietuva neteko nepaprastos asmenybės. Plačiai iškelti jo darbai, dar plačiau jo gyvenimo taurumas ir sielos šventumas. „Dvasios galiūnas; ideališkasis dorintojas; didžiausias žmogus, kurį mūsų tauta kada nors amžių bėgyje yra turėjusi; Kristaus Bažnyčios apaštalas; jaunimo tėvas ir auklėtojas; gilus mokslininkas; visuomenės darbininkas; krikščioniškų dorybių nešėjas ir skiepytojas; nenuvargstąs meilės skelbėjas" ir t. t. Tai buvo nuolatiniai atsiliepimai apie jo asmenį. Bet tarp tų įvairių pavadinimų spaudoje buvo galima dažniausiai užtikti toki išsireiškimai: „Šventas Vyras; žmogus švento gyvenimo; tobula asmenybė; spinduliuojanti šviesa". Šitoki arkivyskupui Jurgiui skiriami išsireiškimai rodo, kad jis savo gyvenime padarė ne tik daug naudingų

darbų, bet ir šventai gyveno. Tuo visuomenė buvo įsitikrinusi iš jo darbų ir pavyzdžių. Ir todėl jo mirties pranešimuose niekur nebuvo pastebėta, kad kas jo sielą pavestų Dievo gailestingumui, ar būtų žadėję už jį melstis, bet randame[1]) tokius posakius: „Prašom Tavęs melsti Viešpatį mums ištvermės..." arba: „Šventasis Vyre, užtark mus pas dangiškąjį Tėvą ir melsk jo mums pagalbos...". Reiškia, žmonės tikėjo, kad jis po mirties yra pas Dievą jau garbėje ir ne jis žmonių maldų reikalingas, bet patys žmonės jo užtarymo.

Jei gyvam asmeniui toki rinktiniai išsireiškimai kartais taikomi, galima būtų suabejoti jų nuoširdumu ir teisingumu; bet kai taikomi mirusiam, tai abejoti negalima.

Kad iš tikrųjų arkivyskupas Jurgis Matulevičius buvo brangi asmenybė ne tik Lietuvai, bet ir Apaštalų Sostui, galima spręsti iš šito įvykio. Kai šv. Tėvo sekretorius kard. P. Gasparri sužinojo apie arkiv. J. Matulevičiaus mirtį, sušuko: „Tai baisi nelaimė". Taip jis visų buvo branginamas, mylimas ir vertinamas.

---

1) „Rytas" 1927, Nr. 22 (908).

Neužmirštamasis

Slenka dienos, mėnesiai, metai. Arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus palaikai ilsisi bazilikos požemyje. Tačiau jis rodosi dar gyvas ir gyvena su gyvaisiais. Tai spaudoje, tai žmonių lūpose nuolat minimas jo vardas, gėrimasi jo dvasia, stebimasi jo darbais.

Kada tik atidarytas bazilikos požemis, visuomet prie jo karsto dega pora žvakių, o neretai rasi ir vieną kitą asmenį paskendusi tylioje maldoje. Ir miręs jis traukia prie savęs, guodžia, stiprina. Žmonės tą jaučia ir savaime sunkesnėse valandose ima šauktis maldoje jo pagalbos.

Bet itin brangus jis pasilieka marijonams, kaip Vienuolijos Atnaujintojas ir Tėvas. Taip jiems norėtųsi jį turėti arčiau, kad kuo dažniausiai galėtų jį aplankyti ir dvasia pasikalbėti. Todėl pamažu bręsta noras arkivyskupo Jurgio kūną iš bazilikos požemių išimti ir perkelti kitur. Tai daryti dar verčia ir kitos priežastys.

Kiekvieną pavasarį, kai smarkiai išsilieja Nemunas ir Neris, bazilikos požemiai yra pilni vandens. Vanduo išsilaikydavo labai ilgai. Jau 1929 metais toks potvynis užlieja visą rūsį. Arkivyskupo karstas buvo visiškai apsemtas ir iškeltas. Į tai maža kreipta dėmesio, nes jis buvo palaidotas dviejuose karstuose: aklinai užnituotame metaliniame ir ąžuoliniame. Taigi vanduo, rodos, kūno pasiekti negali. Tačiau, kai vanduo

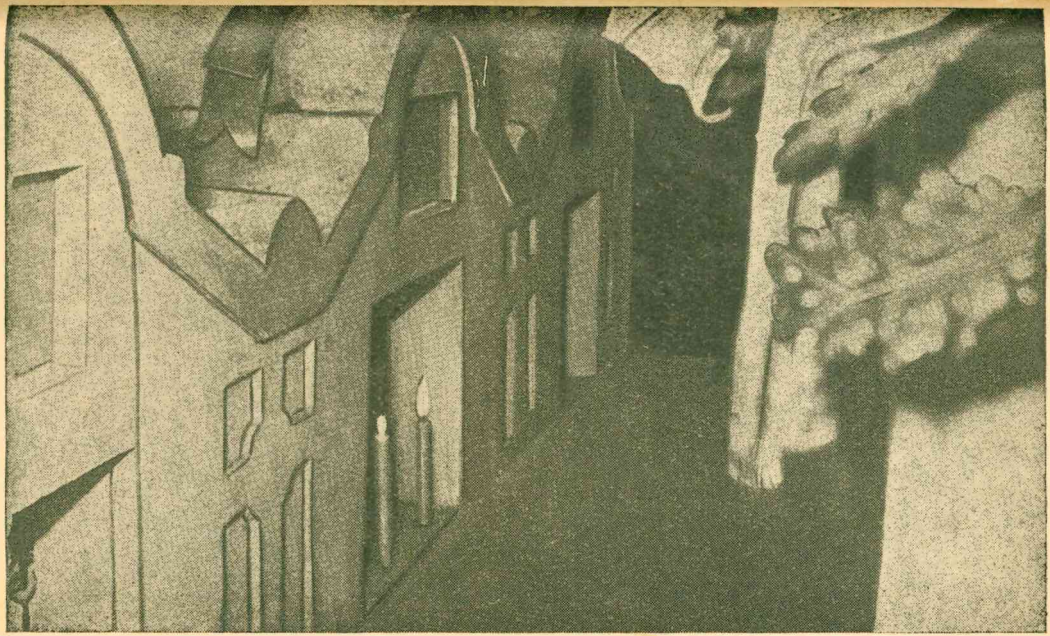

Kauno bazilikos rūsys. Prieš ark. Jurgio Matulevičiaus karstą dega dvi žvakės.

atslūgo, karstas rastas ant šono. Jį atstatant į vietą, iš karsto išsiliejo raudonos spalvos vanduo. Tad buvo aišku, kad vanduo yra kokiu nors būdu pasiekęs kūną ir nuo fioletinių rūbų nusidažęs. Bet ką gi daryti? Karstas ir toliau liekasi toje pačioje vietoje.

Tik 1934 m., švenčiant Marijonų Vienuolijos atnaujinimo 25 metų sukaktį, nutarta garbinguosius palaikus perkelti Marijampolėn. Kauno arkivyskupas J. Skvireckas tam pritaria, o Vilkaviškio vysk. A. Karosas leidžia arkiv. Jurgį palaidoti Marijampolės parapijos bažnyčios Švč. Jėzaus Širdies koplyčioje. Kūno perkėlimo iškilmės paskirtos spalių 24—25 dieną.

Karstas iš požemio buvo išimtas dalyvaujant Kauno miesto gyd. S. Virkučiui, Dr. A. Gyliui, Kauno Kapitulos atstovui kan. P. Dogeliui, policijos atstovams ir Marijonų Vyresniesiems. Atidarius metalinį karstą, jame rasta daug vandens. Skiedros visiškai supuvusios, rūbai, ypač alba, taip pat apipuvę. Tačiau iš karsto nesijautė jokio dvokimo. Dalyviams buvo aišku, kad tame pačiame karste laidoti antrą kartą negalima. Bet kaip perkelti į naują karstą? Juk mirusio kūną, kuris mažiausiai penkeris metus mirko vandenyje, baugu ir paliesti. Bet visų nustebimui arkivyskupo Jurgio kūnas buvo ir sveikas ir toks stangrus, kad visiškai be jokios baimės buvo galima perkelti į naują metalinį karstą vien tik rankų pagalba. Kūnas visiškai kietas, tik kiek tamses-

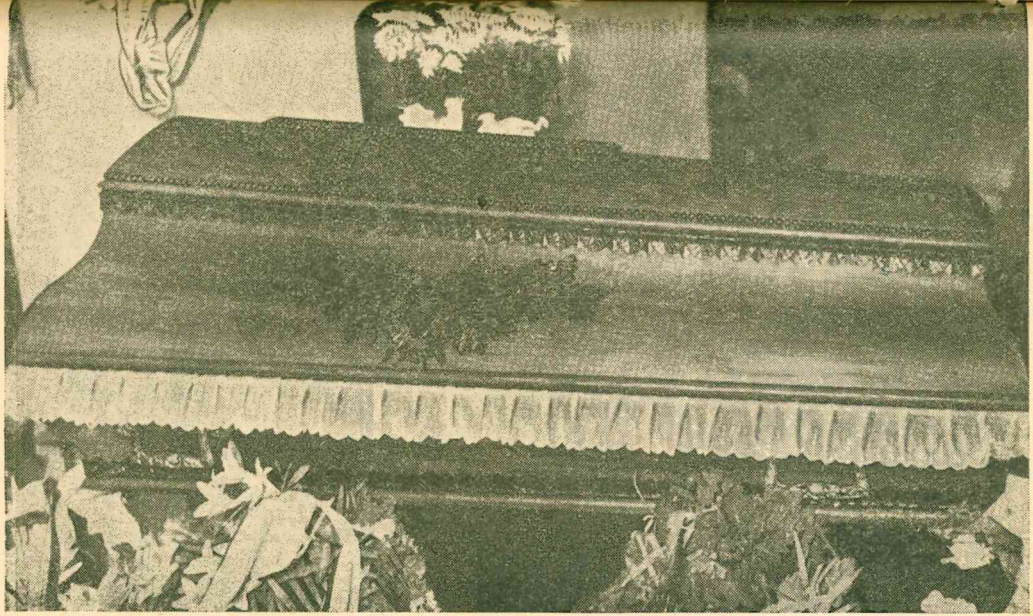

Šitame karste dabar ilsisi ark. Jurgio Matulevičiaus kūnas Marijampolės parapijos bažnyčioje.

nės spalvos. Dvokimo visą laiką nesijautė jokio.

Kūną perkėlus į naują karstą, išdžiovinti rūbai ir permirkęs kūnas. Metalinis karstas įdedamas į naują ažuolinį karstą. Taip pasiruošta kūno perkėlimui.

Gedulingas džiaugsmas

Kūno perkėlimo iškilmės prasideda Kaune spalių 24 d. 7 val. Kauno Marijonų bažnyčioje Tėvas Generolas A. Cikoto atlaiko iškilmingas šv. mišias. Nedidelė bažnytėlė negali sutalpinti visų žmonių.

Mieste sujudimas. Apie trečią valandą po pietų bazilikos šventoriun pradeda rinktis visų Kauno bažnyčių gedulingosios procesijos, ilgiausios eilės organizacijų, studentijos, moksleivijos. Atvyksta ir Respublikos Prezidentas A. Smetona, visi ministeriai, aukštieji kariškiai ir valdininkai. Pasirodo, kad arkv. Jurgis Matulevičius ir po septynerių metų dar tebėra brangus, už tat visi nori jį pagerbti.

Netrukus geležinkelio stoties link pasijudina didžiulė procesija, kuriai vadovauja Kauno arkivyskupas metropolitas J. Skvireckas, asistuojamas gausaus būrio dvasiškijos. Ir vėl gatvėse aidi liūdni choro garsai, kaip ir prieš septynerius metus. Lyja smarkus lietus, bet žmonių minios. Arkivyskupas Jurgis grįžta savo gimtojon parapijon, kaip gi jo nepalydėti.

Karstas įdedamas į atskirą vagoną, išpuoštą žalumynais ir vainikais. Daugelio palydėjusių ašaros maišosi su lietaus lašais.

Traukinys pasijudina. Arkivyskupo Jurgio karstą lydi septyni vyskupai: arkiv. Pr. Karevičius MIC, Telšių vysk. J. Staugaitis, Panevėžio vysk. K. Paltarokas, Kaišedorių vysk. J. Kukta, Vilkaviškio vysk. koadjutorius M. Reinys, Podliachijos (iš Lenkijos) vysk. H. Przedzieckis, vysk. P. Būčys MIC, Marijonų Generolas A. Cikoto, Lenkijos Marijonų atstovai ir per 30 kunigų.

Kazlų Rūdos katalikai jau iš anksto laukia ateinant traukinio. Jie nori ne tik pagerbti arkiv. Jurgio palaikus, bet ir patį karstą pamatyti. Stoties viršininkas atidaro vagoną. Giliu atdūsiu, o kai kas ir atsiklaupęs, palydi traukinį Marijampolėn.

Nors lyja smarkokas lietus, tačiau Marijampolės parapijos šventorius jau nuo 5 valandos vakaro pilnas žmonių. 6,35 min. suskamba bažnyčios varpai. Tai ženklas, kad tuo momentu iš Kauno išėjo traukinys, veždamas arkiv. Jurgio karstą. Žmonės ima rinktis dar gausiau. Daugumos rankose žvakės. Pro vartus įslenka gedulu perrištos organizacijų, vėliavos, o paskui jas ilgos virtinės narių. Kuo gausingiausiai pasirodo Marijampolės moksleivija su savo pedagogais.

Geležinkelio stotyje susikimšimas neorganizuotos visuomenės. Stoties perone išsirikiuoja ginkluota kareivių garbės kuopa su įgulos vadu pulk. A. Svilu priešakyje. Kariuomenės užpakalyje sustoja 26 organizacinės vėliavos. Kitą perono pusę užima dvasiškija. Vien kunigų procesijoje pasitikti karsto atėjo 65, o klierikų ir vienuolių lių 90.

Traukiniui stotyje sustojus, išlipa vyskupai ir kiti palydovai. Prie papuošto vagono prieina aukštieji Marijampolės inteligentai ir iš vagono išneša arkiv. Matulevičiaus karstą, lyg parodydami, kad jiems malonu į savo miestą sulaukti tokius garbingus palaikus.

Tuo tarpu karo orkestras groja gedulo maršą, kariuomenė gerbia ginklu, o vėliavos žemai nusilenkia prieš karstą, kurį tuojau ant savo pečių paima vienuoliai marijonai. Išmuša didingas ir gilios tylos momentas.

Karstas uždedamas ant aukšto katafalio, kuris buvo parengtas ant sunkvežimio, viso apipinto vainikais ir gėlėmis. Procesijai vadovauja penki vyskupai, apsirengę pontifikaliniais rūbais.

Pasijudina procesija. Paskui karstą eina karo orkestras, giminės, inteligentija ir kariuomenė. Iš šalių viso kilometro ilgumo procesiją apsupa špaleriais fakelų nešėjai, kurių buvo iki 200.

Į šias pasitikimo iškilmes buvo sujudę eiti visi Marijampolės parapijos kaimai. Tik jų pa-

Marijampolės parapijos ir vienuolyno bažnyčia. Dešinėj Šv. Jėzaus Širdies koplyčia, kurios viduje palaidotas ark. Jurgis.

siryžimus sulaiko prasidėjęs smarkus lietus. Kitaip kaimai būtų likę pustuščiai. Arčiau bažnyčios gatvėse žmonių dar daugiau, o Vytauto gatvėje laukia išsirikiavusi kariuomenė. Pasitikimo iškilmėse dalyvavo apie 7000 žmonių.

Po mišparų ir pamokslo žmonės pro karstą plačia juosta bažnyčioje slinko 35 minutes, atiduodami pagarbą garbingiems palaikams.

Budėjimas prie karsto tęsiasi visą naktį. Žmonėms praretėjus prie karsto suklaupia dvylika Vargdienių Seselių, o per 100 jaunimo pradeda giedoti rožančių.

Jau trečią valandą ryto prasideda šv. mišios ir iki 10 valandos be jokios pertraukos laikomos prie visų penkių altorių.

Pasitaikius gražiam orui, spalių 25 d. taip gausiai pradeda rinktis žmonės, kad visa valanda anksčiau turi atvykti kariuomenė ir šauliai tvarkai palaikyti. Bažnyčion įleidžiama tik organizacijos ir vyresnieji moksleiviai. Vėliavos išsirikiuoja prieš karstą. Iškilmingosioms mišioms, kurias celebruoja Vilkaviškio vysk. A. Karosas atvyksta vidaus reikalų ir švietimo ministeriai, aštuoni vyskupai, 164 kunigai, labai daug aukštosios inteligentijos ir Jėzuitų, Pranciškonų, Domininkonų, Saleziečių, Seserų Kazimieriečių, Elzbietiečių, Širdiečių, Moterų Kultūros Draugijos atstovai-ės. Aplink katafalį sustoja Vargdienių Seserų Vienuolija.

Po mišių pamokslą sako vysk. J. Staugaitis. Jis savo pabaigos žodžiais visiems išspaudžia džiaugsmo ašaras, pasakydamas, kad, gal būt, netrukus eisime su dar didesnėmis iškilmėmis prie arkiv. Jurgio karsto ir tuos palaikus kelsime ant altoriaus pagarbinti.

Paskutinės pamaldos. Vargdienių Seserys nuo katafalio ima vainikus, kurių iš gyvųjų gėlių buvo 14. Marijonai kunigai ima savo garbingojo Tėvo karstą ir neša į sarkofagą, papuoštą gyvom gėlėm. Prieš sarkofagą visi vyskupai, abu ministeriai. Karstą tuoj paslepia gėlės. Visi skirstosi nenoromis. Tos didžiosios iškilmės, kurios panašios ne į gedulingas laidotuves, bet į didelio džiaugsmo šventę, jau praėjo.

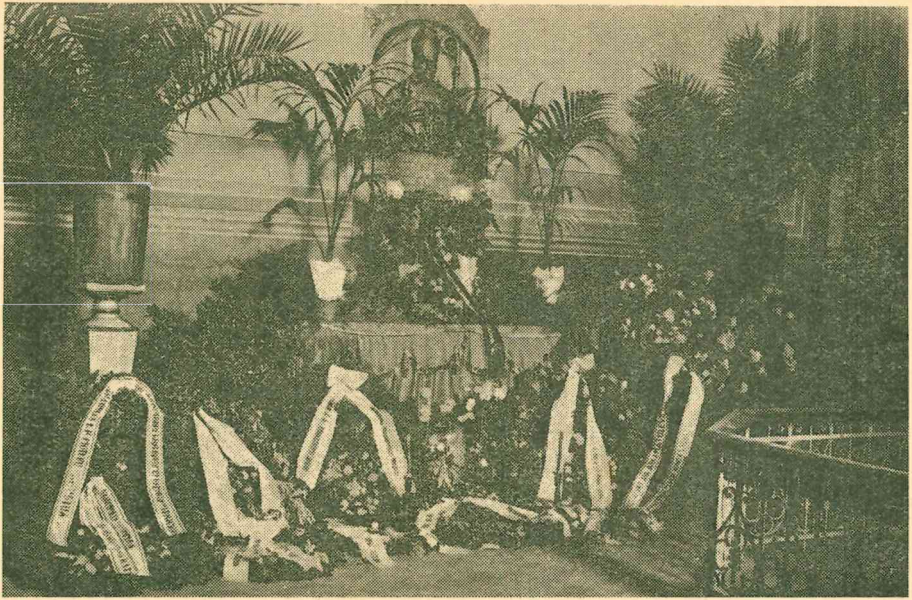

Taip gėlės ir vainikai paslėpė Ark. Jurgio Matulevičiaus karstą naujoje vietoje.

Šiandien

Buvęs Marijampolės klebonas kun. J. Stakauskas MIC. tvirtina[1]), kad „perkėlus Marijampolėn arkiv. Jurgio Matulevičiaus kūną, čia prasidėjęs naujas gyvenimas. Pati parapijos bažnyčia jaučia įsigijusi begalinės vertės turtą".

Vysk. M. Reinys, lankydamas Marijampolės parapiją (1936. IX. 8), viešai pareiškė, kad ši bažnyčia yra Suvalkijos žiedas, nes joje sudėti brangūs arkiv. Jurgio palaikai.

Iš tikrųjų taip ir yra.

Pats karstas čia greitai pasipuošia. Jis apdėtas rausvu šlifuotu granitu. Priešakyje ant šono bronziniai vyskupiški ženklai: mitra, lazda ir kryžius. Viršuje karsto testamento žodžiai: „Rikiuokitės ir aukokitės", dar aukščiau didelis bronzinis paveikslas.

Dabar prie karsto kasdien, nuo ankstybo ryto iki vėlybo vakaro, nenustoja mirgėti degančios žvakės, ir žiemos šalčiuose nepaliauja žydėti gėlės, o kas valandą vieno ar kito asmens sulinkę keliai, maldoje krutančios lūpos, ašarotos akys žiūri į tą paslaptingą šviesą ir jaučia dvasinę šilimą.

Iš Visų Lietuvos kampelių čia atvyksta žmonės ieškoti pagalbos per arkiv. Jurgio užtarymą sielos ir kūno reikaluose. Ir jie neapsivilia...

---

[1]) „Šaltinis" 1937, Nr. 5.

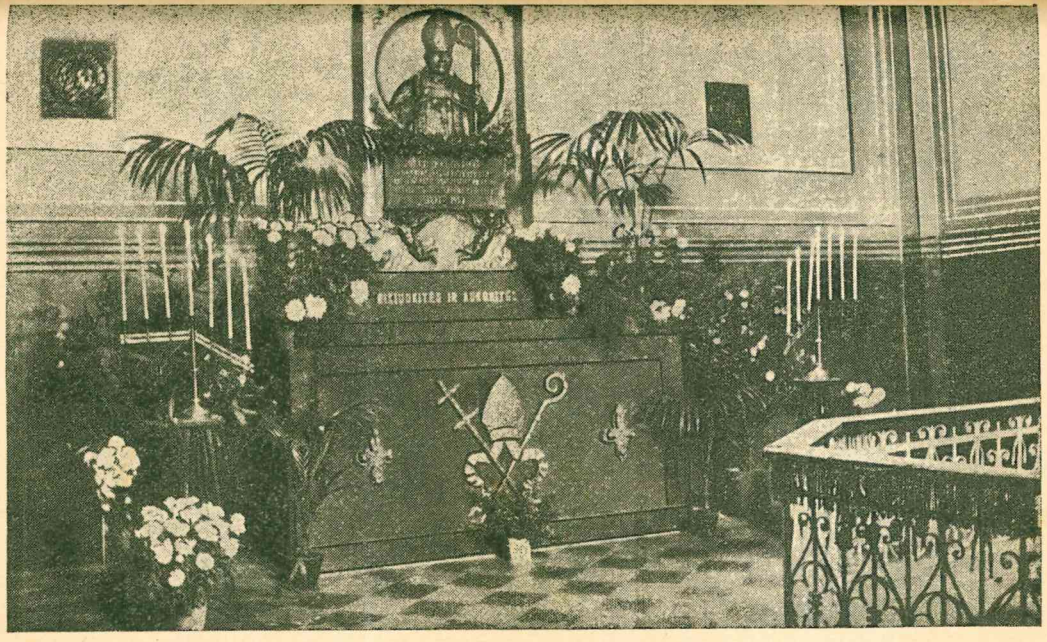

Taip dabar atrodo Ark. Jurgio Matulevičiaus sarkofagas.

Gausios malonės

Marijonų vienuolynas Marijampolėje nuolat iš visų Lietuvos kampų gauna pranešimų apie įvairias žmonių patirtas malones per arkiv. Jurgio Matulevičiaus užtarymą. Čia paduodamas vienas kitas įvykis, neskelbiant asmenų vardų ir pavardžių. Žinios ir toliau yra renkamos, tiriamos ir saugojamos. Tik tuos įvykius vertinant reikia atsiminti Popiežiaus Urbono VIII dekretą. Tas dekretas reikalauja, kad kalbant apie nuostabius dalykus ir antgamtines Dievo malones tiems dalykams priskirtume tik tiek pasitikėjimo, kiek galima pasitikėti žmogaus protu ir žmonių liudijimais tol, kol apie juos Bažnyčia nieko nenusprendė.

1. Išgyja paralyžuotos gerklės stygos

Marijampolietei merginai 4 metus skaudėjo krūtinę ir gerklę. Kalbėti ji galėjo tik pašnibždomis. 2 savaites išgulėjo Marijampolės apskrities ligoninėje ir 4 savaites Kauno miesto ligoninėje. Bet nuo to gulėjimo sveikata dar labiau susilpnėjo ir balsas dar labiau užkimo. Ligonę Kaune gydė net a. a. prof. Radzvickas. Vienas gydytojas pagaliau pareiškė, kad jai balsą gali grąžinti tik stebuklas. Tada ji pradėjo melstis į arkiv. Jurgį Matulevičių. Baigiant antrąją noveną, jai pasidarė lengva, ima kalbėti visiškai aiškiai ir nustoja skaudėjusi krūtinę.

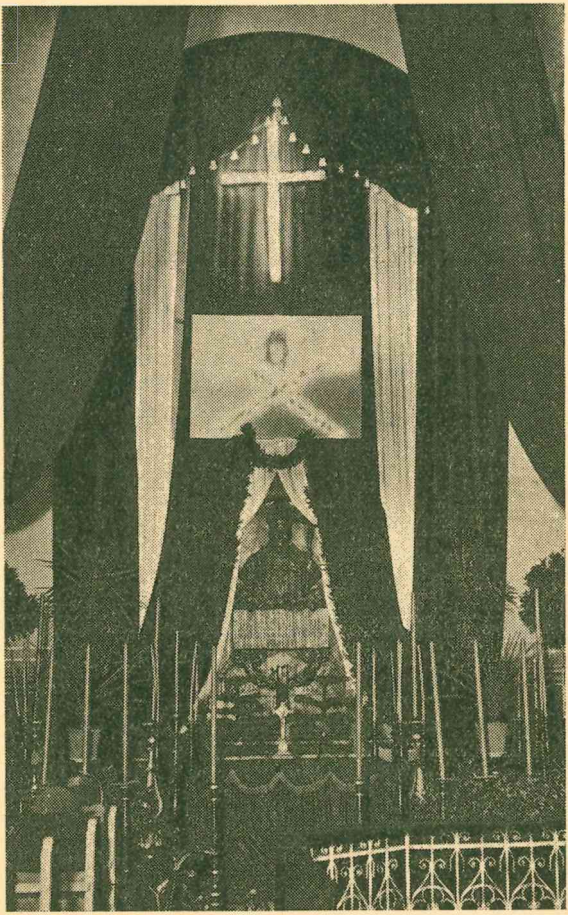

Ark. Jurgio Matulevičiaus sarkofagas kūno perkėlimo (1935.-X.-25.).

Pirmiau gydęs gydytojas, ją apžiūrėjęs, sveikatą rado tvarkoje.

1936. II. 3.

2. Vėžio ligai nereikia operacijos

Vienas Krokialaukio parapijos vyras 1937 m. balandžio 23 d. ant arkivyskupo Jurgio karsto gražiuose rėmeliuose padėjo ranka rašytą padėką ir žodžiu štai ką pasakoja:

1934 m. birželio mėnesį ant lūpos išaugo kietas riešuto didumo skaudulys. Jis vis augo ir didėjo. Kreipiausi į pažįstamą Suv. Kalvarijos gydytoją. Jis apžiūrėjęs pasakė, kad skubiai reikia daryti operaciją, nes skaudulys turįs visas vėžio ligos žymes, ir patarė kreiptis į vieną Marijampolės chirurgą arba važiuoti Kaunan.

Marijampolietis chirurgas apžiūrėjęs patvirtina, kad tikrai yra vėžys ir jo šaknys jau siekia po smakru, tad reikią kuo skubiausiai operuoti. Deja, aš neturėjau tiek pinigų, kiek iš manęs pareikalavo.

Taip slinko dienos, o žaizda vis didėjo ir didėjo.

Tuo tarpu Marijampolėn perveža garbingojo arkiv. Jurgio Matulevičiaus kūną. Ta proga aš nusistatau trumpa maldele kasdien į jį kreiptis, prašydamas sveikatos. Ir štai netrukus pajuntu mažesnį žaizdos skaudėjimą ir pati žaizda nustoja didėti.

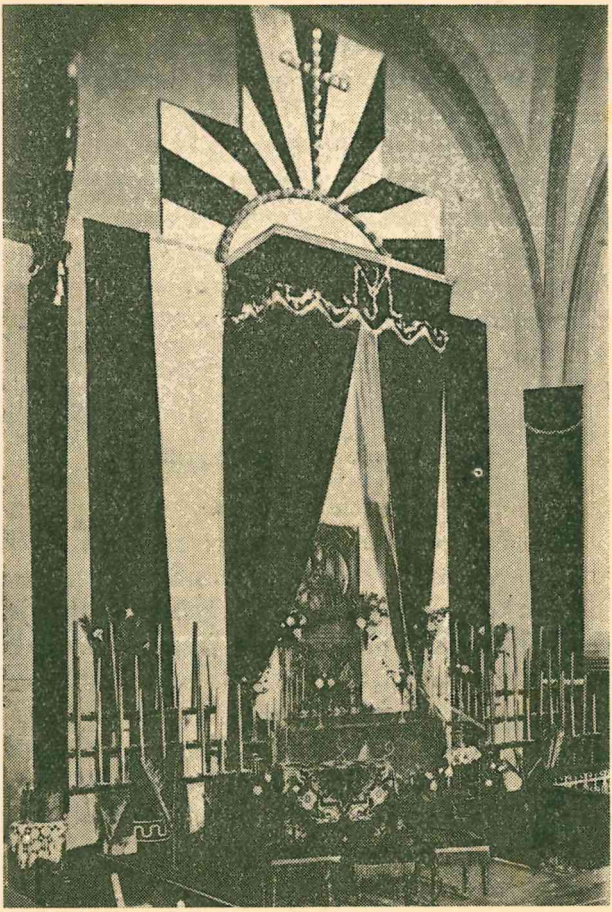

Taip papuošiamas ark. Jurgio Matulevičiaus sarkofagas mirties metinę dieną (sausio 27 d.).

Po keturių mėnesių (1935.-II.-15.) vėl eina pas tą patį marijampolietį gydytoją. Jis patvirtina tą patį sakydamas: „Iki šiol medicinos mokslas neišrado vaistų, kad ši vėžio liga išgytų, nedarant operacijos".

Aš imu melstis dar karščiau. Vasarą trečią kartą einu pas tą patį gydytoją. Jis patvirtina, kad skaudulys gyja ir yra perpus sumažėjęs.

Dabar jau trys metai. Be jokių vaistų visiškai pasveikau ir į jokius gydytojus daugiau nesikreipiau. Neužmiršiu dėkoti ark. Jurgiui, kol gyvas būsiu.

1937. IV. 23.

3. Nustojo sukę kaulus

Seinų baro policininkas rašo: „1926 m. nuo vandens ir peršalimo gavau reumatizmą. Gydžiausi visokiais gydytojų nurodytais vaistais, bet nieko nepadėjo. 1936 m. radęs „Šaltinyje" žinutę, kad kas prašo arkiv. Jurgio Matulevičiaus užtarymo maldoje, yra išklausomas. Sukalbėjau jo garbei Švč. Marijos Rožančių, ir man staiga nustojo sukę kaulus. Vėliau staiga pasveiko ir mano žmona. Dėkojame Aukščiausiajam ir Garb. arkiv. Jurgiui Matulevičiui".

4. Staigus išgijimas

1936 m. lapkričio 26 d. Marijampolėn atvyksta vienas 71 metų amžiaus Rokiškio miesto gy-

ventojas, lydimas savo dukters, padėkoti arkiv. Jurgiui Matulevičiui už staigų išgijimą. Spalių mėnesio pradžioje jis sunkiai suserga: užsimezga žarnos ir jaučia baisius skausmus ir veržimą. Visiškai nusilpsta ir aprūpinamas šv. Sakramentais. Tad ima šauktis arkiv. Jurgio Matulevičiaus pagalbos ir staiga be jokių vaistų tiek pagerėja, kad nuvyksta Kaunan, kur Dr. Kanauka sekmingai padaro operaciją.

5. 8 metus laisvai nevaikštinėjo

Viena jauna Patilčių parapijos mergaitė per 8 metus turėjo skaudamus abiejų kojų pirštus. Ji negalėjo ne tik batais avėti, bet ir laisvai vaikštinėti. 1934 m. ėmė melstis į arkiv. Jurgį, pasižadėdama, jei pasveiks, viešai paskelbti. Kojos tuoj išgyja, bet ji savo pažado neištesi, tad vėl pradeda skaudėti. Ėmė melstis antrą kartą, vėl nustojo skaudėti. Pažadą įvykdžius, liga nepasikartojo.

6. Kūdikis išgyja per 4 dienas

Marijampolės parapijos Klevinės kaimo jauni tėvai atėję pas kleboną štai ką pareiškia: mums 1935. VI. 12 gimė dukrelė su mėlynu apgamu ant krūtinės. Iš to apgamo atsivėrė žaizda, kuri nuolat pūliavo ir didėjo. Gydytojas, apžiūrėjęs žaizdą, kūdikį liepė vežti Marijampolės ligoninėn ir žaizdą išpiauti. Kitaip kūdi-

kis mirsiąs. Bet į ligoninę nepriėmė, nes neturėjome pinigų. Tuomet pažįstamieji pataria melstis į arkiv. Jurgį Matulevičių. Besimeldžiant, trečią novenos dieną, žaizda be jokių vaistų pradeda gyti, mergaitė darosi ramesnė. Per keturias dienas žaizda visiškai išgyja. Mergaitė ligi šiol auga sveika.

Tėvai nurodė visą eilę sirgimo ir išgijimo liūdininkų.

7. Viską galiu dirbti...

„Dvejus metus labai skaudėjo visa ranką. Dirbti su ja nieko negalėjau, todėl turėjau pasitraukti iš tarnybos. Gydytojai atsisakė gydyti ir liepė važiuoti į kurortą. Bet melsdamasi į arkiv. Jurgį Matulevičių išprašiau rankai sveikatą ir dabar vėl viską galiu dirbti".

Marijampolietė tarnaitė

8. Vaikščiojų greitai ir klūpoju kiek noriu

Viena ponia iš Kauno rašo: „Per trejus metus negalėjau nei vaikštinėti nei, juo labiau, klūpėti, nes buvau suėsta reumatizmo. Vaistai mažai ką padėjo. Pradėjau melstis į arkiv. Jurgį Matulevičių ir pasveikau. Dabar jam dėkoju, nes tikiu, kad per jo užtarymą gavau tą malonę. Vaikščioju greitai ir klūpau kiek man patinka..."

Kaunas, 1937

*

* *

Aišku, čia suminėti atsitikimai nėra nesugriaunami stebuklai ir dar neduoda teisės arkiv. Jurgį Matulevičių garbinti kaip šventąjį. Jie tik parodo, kaip žmonės visu nuoširdumu per arkiv. Jurgio Matulevičiaus užtarymą kreipiasi į Dievą. Dar daugiau atsitikimų yra, kai žmonės patiria dvasinių malonių ir pagalbos sielos reikaluose.

Apie tokias patirtas malones gaunama pranešimų iš Amerikos, Anglijos, Latvijos, Lenkijos ir k.

MALDA Į ŠVČ. TREJYBĘ

Arkiv. Jurgio Matulevičiaus beatifikacijai ir kanonizacijai išmelsti

Švenčiausioji ir nedalomoji Trejybe, kuri Tau ištikimai tarnaujančių širdyse buveinę apsirenki ir po mirties jų nuopelnus tinkamai atlygini, suteik, meldžiame, kad Tavo tarnas Arkivyskupas Jurgis, kuris Nekaltai Pradėtosios Mergelės Marijos globos remiamas, apaštališkuoju uolumu Tavo Bažnyčiai yra ištikimai tarnavęs, altorių garbe kuo greičiau būtų vertas apvainikuoti. Amen.

Tėve mūsų... Sveika Marija... Garbė Tėvui...

TURINYS

1. Įžangos žodis 5
2. Šešupės pakrantėse 7
3. Našlaitis 10
4. Pirmieji mokslo žingsniai 14
5. Su ilgu drabužiu 18
6. Naujoj vietoj 20
7. Prie Viešpaties altoriaus 23
8. Mirties Šmėkla 25
9. Darbininkų tėvas 30
10. Vėl naujoj vietoj 31
11. Slaptos mintys 33
12. Sunki našta 37
13. Visų nustebimui 39
14. Karo audrose 41
15. Į Lietuvą 42
16. Sunkūs rūpesčiai 45
17. Konsekracijos iškilmės 50
18. Visų baimė 51
19. Susipažinimo įspūdžiai 54
20. Vargo keliais 56
21. Iš rankų į rankas 60
22. Šventajame mieste 67
23. Bažnytinės provincijos įsteigimas 70
24. Už vandenyno 72
25. Paskutiniai darbai 76
26. Skaudžioji liga 79
27. Šventa ir apaštališka mirtis 80
28. Laidotuvės 84
29. Sutartinis aidas 88
30. Neužmirštamasis 90
31. Gedulingas džiaugsmas 94
32. Šiandien 100
33. Gausios malonės 102
34. Malda į Švč. Trejybę 110